

चरिया-पिटक

अनुवादक
धर्मरत्न शाक्य

Dhamma Digital

महापरित्राण जूगु उपलक्षय्

दिवंगत पिता रत्नशंकर स्थापित व माता माया स्थापितया
पुण्यार्थय् प्रकाशित

चरिया-पिटक

(मूल पालीया नेपाल भाषानुवाद)

अनुवादक

धर्मरत्न शाक्य

Dhamma.Digital

प्रकाशक

जुजुरत्न स्थापित, पूर्ण माया स्थापित

थाय्मदु बहाः, कान्तिपुर

अनुवादक

धर्मरत्न शाक्य

(सिंहशासन शासन विहित ७७)

बुद्ध-सम्बत् २५१३

विक्रम-सम्बत् २०२६

न्हापांगु बार-१०००

मूल्य.....

Dhamma.Digital

प्रकाशक :

जुजुरत्न स्थापित, पूर्णमाया स्थापित
थाय्मदु बहाः, कान्तिपुर

नमो तस्स भगवतो अरहतो सम्मासम्बुद्धस्स

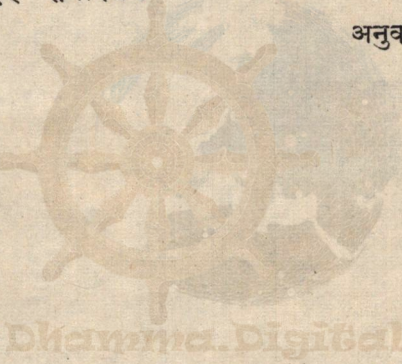

प्रकाशकया दिवंगत अबुजु
श्री रत्नशंकर स्थापित
(१९४३-२०२१)

समर्पण

हिरण्यवर्ण महाविहारया निवासी याकःछेँ रुतःया
मणि जिमि अतिकं तापाह्म आजु गुह्यसिनं श्री ललित पट्टन
(यल देशय् दान आदि पुण्य कार्य याना श्री दीपंकर तथा-
गतया प्रतिभा व गुठी समेतं तथा बुद्ध धर्मया आदर्श क्यता
जिमित लँ क्वातुका बिज्यात, उम्ह स्वर्गीय श्री जयरत्न शाक्यया
पुण्य-स्मृती सादर समर्पित !

अनुवादक

पता :

बुद्ध-वचनामृतया सार संग्रहयात त्रि-पिटक धाइ । यद्यपि त्रि-पिटकय् नं बुद्धोपदेशित सूत्र लिसें श्रावक-भाषित सूत्र मदुगु मखु । अयनं थुपि जुया चवनी, बुद्धया पाखें सु-आख्यात रूपय् अनुमोदितगु । त्रि-पिटकयात निकाय रूपय् विभाजित याथे न्ह्यवःसुत्त, गेय्य, वेय्याकरण, गाथा, उदान, इतिवुत्तक, जातक अब्भुत-धम्म व वेदल्ल कथं विभाजित याना तःगु खने दु । वैदिक अङ्ग, जनी आगम लिसेथें बौद्धपिनं नं शुरू शुरूइ अथे अङ्ग दुगु खने दु । थुकी न्हापांगु अङ्ग सूत्र खः, अले सूत्र बाहेक मेगु यक्वं अङ्ग दनि । बुलुहुं बुलुहुं अङ्गया विभाजन लुप्त जुया वन, अले थुकिया थाय् सूत्रया आकार अनुसार वर्गीकरणं काल । 'सूत्र' छगू अङ्ग मात्र मजुल । थुकिया छगू पिटक हे जू वन, अले अङ्गया थासय् निकाय वा आगम जू वन । खुद्दक निकायय् हे छुं पुलांगु अङ्ग ल्यं दःवन; गथेः— जातक, उदान व इतिवुत्तक ।

त्रि-पिटकय् सुत्र-पिटकय् न्यागू निकाय दु; (१) दीघ निकाय (२) मज्झिम निकाय (३) संयुत्त निकाय (४) अंगुत्तर निकाय व खुद्दक निकाय ।

खुद्दक निकायय् मूलतः त्रिन्यागू ग्रन्थ समावेश जुया च्वंगु दु—
 (१) खुद्दक पाठ (२) धम्मपद (३) उदान (४) इतिवृत्त ऋ (५) सुत्त
 निपात (६) विमान वत्थु (७) पेत वत्थु (८) थेरगाथा (९) थेरीगाथा
 (१०) जातक (११) निद्देस (१२) पटिसम्भिमदामग्ग (१३) अपदान
 (१४) बुद्धवसव(१५) चरिया पिटक

चरिया-पिटक— थ्व खुद्दक निकायया अन्तिमगु ग्रन्थ खः ।
 थुकी ३५ पु चर्याया संग्रह दु । थ्व स्वंगू वर्गय् विभाजन याना तइ तःगु
 दु; गथेः— (१) अकित्ति वग्ग (२) हत्थि नाग वग्ग (३) युद्धञ्जय
 वग्ग । परिच्छेद कथं न्हेगू परिच्छेद । थुकिया विभाजन थुकी उल्लिखित
 पारमिता वा चर्याया अनुकूल खः । थुकी गुलि चर्यात संग्रह जुया च्वन
 व फुकं न्हेगू पारमिता लिसे जक स्वाना च्वं च्वंगु दु । न्हेगू पारमिता
 खः— दान, शील, नैष्कर्म्य, अघ्निष्ठान, मैत्री व उपेक्षा ।

थुकी समावेश जुया च्वंगु चर्यात जगतकय् नं मदुगु मखु, तर
 थुकिया वर्णन शैली व जातकया वर्णन शैली भति विशेषता खने दु ।
 उकि जक मखु जातकय् मदुगु चर्याया उल्लेख थुकी जुया च्वंगु खने दु,
 व खः 'महागोविन्द चर्या' । थ्व दीघ-निकायय् छपु सूत्र रूपय् खने
 दया च्वंगु दु । अले हान थुकी व हे चर्यात जक दुध्याना च्वंगु दु, गुगु
 थुगु हे भद्र-रूप छगूया कुने हे घटित घटना मात्र खः । थ्व खं ला थ्व
 ग्रन्थया शुरू हे नंवाना च्वं च्वंगु दु ।

थन हिन्दी भाषं अनुदित व सम्पादित चर्या पिटकया आमुख्य
 त्रिपिटकाचार्य भिक्षु धर्मरक्षित क्यना बिज्यागु चर्या व जगतकया सन्तुलन

तथा विविध ग्रन्थय् खने दइ च्वंगु चर्याया विषयय् उल्लेख याना क्यनेगु योग्य जुइ तायाः—

(१) दान-पारमिता

१.	अकित्ति	चरियं	अकित्ति	जातक	४८०
२.	सङ्ख	"	सङ्खपाल	"	५२४
३.	कुरुधम्म	"	कुरुधम्म	"	२७६
४.	महासुदस्सन	"	महासुदस्सन	"	९५
५.	महागोविन्द	"	महागोविन्द सुत्तन्त दीघनिकाय		१९
६.	निमिराज	"	निमि	जातक	५४१
७.	चन्द कुमार	"	खण्डहाल	"	५४२
८.	सिविराज	"	सिवि	"	४९९
९.	वेस्सन्तर	"	वेस्सन्तर	"	५४७
१०.	ससपण्डित	"	सस	"	३१६

(२) सील-पारमिता

११.	सीलव नाग	चरियं	सीलवनाग	जातक	७२
१२.	भूरीदत्त	"	भूरीदत्त	"	५४३
१३.	चम्पेय्यनाग	"	चम्पेय्य	"	५०६
१४.	चूलबोधि	"	चुल्लबोधि	"	४४३
१५.	महिसराज	"	महिस	"	२७८
१६.	रुरराज	"	रुरु	"	४८२
१७.	मातंग	"	मातंग	"	४९७
१८.	धम्मदेवपुत्त	"	धम्म	"	४५७

१९. जयद्विस " जयद्विस " ५१३

२०. सङ्घपाल " सङ्घपाल " ५२४

(३) नेक्खम्म-पारमिता

२१. युधञ्जय चरियं युधञ्जय जातक ४६०

२२. सोमनस्स " सोमनस्स " ५०५

२३. अयोधर " अयोधर " ५१०

२४. भीस " भीस " ४८८

२५. सोणपण्डित " सोणनन्द " ५३२

(४) अधिट्टान-पारमिता

२६. तेमिय चरियं तेमिय जातक ५३८

(५) सच्च-पारमिता

२७. कपिराज चरियं कपि जातक २५०

२८. सच्च तापस " सच्चकिर " ७३

२९. वट्टपोतक " वट्ट " ३५

३०. मच्छराज " मच्छ " ३४

३१. कण्ह दीपायन " कण्ह दीपायन " ४४४

३२. सुतसोम " महासुतसोम " ५३७

(६) भेत्ता-पारमिता

३३. सुवण्णसाम चरियं साम जातक ५४०

३४. एकराज " एकराज " ३०३

(७) उपेक्षा-पारमिता

३५. महालोमहंस चरियं लोमहंस जातक ९४

थुपि चर्या मध्यय् अनेक कथात दीघ-निकाय, सुत्त-निपात, अंगुत्तर निकाय आदि ग्रन्थय् नं दु । संस्कृतया जातक माला नांगु ग्रन्थय् नं ३५ गू चर्या वःगु दु, गुकी झिगू चर्या 'चर्या पिटकय्' उपलब्ध जू । महावस्तुस सुसुमार जातक, महागोविन्द चर्या व वानर जातक वइ च्वंगु दु, गुगु थुकी नं विद्यमान खः । भद्रकल्प अवदानय् शीलव नाग व सुतसोमया कथा प्राप्त जू । बोधिसत्व अपदानय् सिवि, सस, मच्छ, वट्टपोतक, साम व सुतसोमया जन्म कथा वर्णित जुया च्वंगु दु । थुकथं जिमिसं (झीसं) खना कि चरिया पिटकय् वःगु चर्या केवल जातक व थ्व ग्रन्थय् जक मखु, प्रत्युत सम्पूर्ण पाली एवं संस्कृत बौद्ध साहित्यय् व्यापक रूपं उपलब्ध जू ।

थ्व चर्या-पिटक बुद्ध अग्रश्रावक सारिपुत्र महास्थविरयात कना विज्यागु धइगु अर्थकथाचार्यया उक्ति दु । यःजु थःगु, थ्व चर्याया उल्लेखं झीत बुद्ध धयाम्ह आकाशं कुतुं वःम्ह मखु, ईश्वरं व्छया हःम्ह दूत मखु, सुयातं लये तायेका वरदानं बुद्ध धायेक वःम्ह नं मखु, न त अवतारी हे खः ।

वस्पोल छम्ह थःगु हे हि च.ति थःगु हे दान शीलादि गुण धर्म थःगु हे प्रयत्न, पराक्रम, कुत व परिश्रमं जन्म जन्मान्तरय् पुरे याना विज्यागु पारमी वा चर्याया बलं बुद्ध जुया विज्याम्ह खः । बुद्ध जुइत बिना दान शीलादि गुणधर्मं सदाचारं अले निरपेक्ष निःस्वार्थं त्याग भावनां असम्भव धइगु खँ कयं ।

ध्व सफूया अनुवाद त्रिशूलीया श्री धर्मरत्न शाक्य पाखें हिन्दी अनुदित सफूया लिधंसाय् जुया च्वं च्वन, गुकी पता: छायेगु ज्या जि पाली व अर्थकथा विधिया मिखां स्वया याना यंका । अनुवादक बांवांला:गु सफू अनुवाद याना नेवा: भाय्या धुकू जायेकेगुली गाक्कं प्रयत्नशील । उकिं हे वंगु दैय 'खुद्दक पाठ' या नस्वा: कया आ: थुगुसि क्षीपि नं स्वार्थे जुया सकसितं नस्वा: बी फूपि जुइक प्रेरणा बीगु आदर्श पुरुषया आदर्शयुक्त आचरण सीके दइगु ध्व 'चर्या-पिटक' क्षीगु न्होने दत ।

अले हस्ते धा:गुयात हैसे याना ह:पा: बीगु रूप्य सफू पिदनेत मदयेकं मगा:गु आर्थिक सहायता बिया थ:म्ह पिता रत्नशंकर स्थापित व माता माया स्थापितया पुण्यार्थय् जुइगु महापरित्राणया उपलक्षय् ध्व सफू प्रकाशित याना बिया दीपि श्री जुजुरत्न स्थापित व पूर्णमाया स्थापितपिनि श्रद्धायात नं क्षीसं बांलागु छगू चर्या ख: धका गथे मधाये ! लिसें ध्व सफू पिदनेगु ज्याय् माध्यम जूम्ह श्री हेराकाजी उपासकयात नं धन्यवाद गथे मबी !

अनुवादक व प्रकाशकया अमूल्य कुत: व पवित्र श्रद्धां ध्व सफू छल्पोल छिकपिनि न्होने न्ह्यच्चू वया च्वं च्वन । शरणार्थीयात सहयोग बीगु क्षीगु धर्म जक मखु त:धंगु कर्तव्य नं जूगुलि थुकियात नं छल्पोल छिकपिसं लस कुस याना स्वागत याना त्रिज्यात दिज धा:सा अनुवादकया कुत: व प्रकाशकया यच्चूगु नुग:या श्रद्धा सार्थक जुल धका भा: पीगु जुइ । अस्तु !

—भिन्नु ज्ञानपूर्णिक

श्री सुमङ्गल विहार
२०२६ चैत्र २५ गते

अनुक्रमणिका

न्हापांगु परिच्छेद

पृष्ठ

दान-पारमिता

१-२५

१. निदान-अकीर्ति चर्या; २. सहज चर्या; ३. कुरुधर्म चर्या;
४. महासुदर्शन चर्या; ५. महागोविन्द चर्या; ६. निमिराज चर्या;
७. चन्द्रकुमार चर्या; ८. शिविराज चर्या; ९. वैश्यन्तर चर्या;
१०. शशपण्डित चर्या; निगमन ।

निगूगु परिच्छेद

शील-पारमिता

२६-४२

१. शीलवनाग चर्या; २. भूरिदत्त चर्या; ३. चम्पेय्यनाग चर्या;
४. चूलबोधि चर्या; ५. महिषराज चर्या; ६. रुहराज चर्या;
७. मातङ्ग चर्या; ८. धर्मदेवपुत्र चर्या; ९. जयदिस चर्या;
१०. शङ्खपाल चर्या; निगमन ।

स्वंगूगु परिच्छेद

नैष्कर्म्य-पारमिता

४३-५१

१. युधञ्जय चर्या; २. सौमनस्य चर्या; ३. अयोधर चर्या;
४. भीस चर्या; ५. सोणपण्डित चर्या ।

प्यंगूगु परिच्छेद

अधिस्थान-पारमिता

५२-५५

१. तेमिय चर्या ।

न्यागूगु परिच्छेद

सत्य-पारमिता

५६-६३

१. कर्पिराज चर्या; २. सत्यतपस्वी चर्या; ३. वट्टपोतक चर्या;
४. मत्स्यराज चर्या; ५. कृष्णद्वैपायन चर्या; ६. सुतसोम चर्या ।

खुगूगु परिच्छेद

मैत्री-पारमिता

६४-६५

१. सुवर्णसाम चर्या; २. एकराज चर्या ।

न्हेगूगु परिच्छेद

उपेक्षा-पारमिता

६६-६८

- १ महालोमहर्षण चर्या; निगमन

Dhamma.Digital

नमो तस्स भगवतो अरहतो सम्मासम्बुद्धस्स

चरिया-पिटक

न्हहापांगु परिच्छेद

१- दान पारमिता

निदान

प्यंगू असंख्य व छगू लाख महाकल्पया विचे गुगु जिगु चर्या (स्वीगू पारमी संग्रह दान शीलादि प्रतिपत्ति) त खः, व फुक्क महाबोधि (बुद्धत्व) या साधक खः ॥१॥

वने थुंक्कगु प्यंगू असंख्य व छगू लाख महाकल्पय् पुरे याना वयागु जन्म जन्मान्तरया चर्या तोता जिं (केवल) थुगु भद्रकल्पय् पुरे यानागु चर्या जक कने; (थुगु) जिगु (कथन) यात न्यं ॥२॥

अकीर्ति वर्ग

१- अकीर्ति चर्या

गुगु बलतय् जि शुन्य गहनगु महा अरण्यय् दुहाँ वना अकीर्ति नांम्ह तपस्वी जुया विहार याना च्वना ॥३॥

अबले जिगु तप (=शील पारमिता) या प्रभावं परङ्कु-
कम्बल शीलासन काना वःगुलिं सन्तप्त जूम्ह इन्द्र ब्राह्मणया
भेष धारण याना भिन्ना पवनेत जिथाय् वल ॥४॥

जि वयात थःगु लुखाय् दना च्वंगु खना वनं हयागु
चि चिकं मदुगु हः (वाउँचा) थलं नापं प्वंका दान बिया ॥५॥

जि वयात हः दान बिया, थल भोपुइका, (“न्हि निको
नसा माः वनेगु सरल जीविका हनेगु मखु” धका विचाः
यादा दान-प्रीति वृत्तहथे जुया उखुनु) हानं वाउँचा हः माः
मवंसे पर्णाकुटी दुहाँ वना ॥६॥

निको नं स्वको नं (व) जिथाय् वल, जि थथे हे (यकं
तापाका तये धुंगुलिं नुगः स्याः भावं) अविचलितमह जुया
(लोभ दृष्टि भ्याः भति हे) आशक्त मदुमह जुया दान
बिया ॥७॥

दान बियागु कारणं स्वन्दु यकं द्यां लाये माःगुलिं
शरीरय् दये माःगु गुगु मलीनता खः, व जिगु शरीरय्
मदु, जि प्रीति-सुख व रति पूर्वक व उगु स्वन्दुया दिं विने
याना ॥८॥

यदि लच्छि, निला तक नं दान बी योग्यह्य श्रेष्ठ
व्यक्ति (=दानिणेध्य) प्राप्त जुल धाःसा दान यारेगुली
अविचलितह्य व संकोच रहितह्य जुया (जि) उत्तमगु दान
बी ॥९॥

जि व ब्राह्मण भेषधारी शक्रयात दान वियाबले यश व लाभया कामना भयाना; (केवल) सर्वज्ञता (=बुद्धत्व) या प्रार्थना यायां उगु स्वन्हु यंकं तकोमद्धि उत्पन्न जूगु दानमय पुण्यकर्म याना, अथवा दानया परिवार जुया च्वंगु काय-सुचरित्रादि पुण्यकर्म याना ॥१०॥

२- सङ्घ चर्या

अते हानं गुवले जि शंख नांङ्ग ब्राम्हण जुया च्वना, उवले (सुवर्णा भूमी वनेत डोंगां) महा समुद्र पार यायेगु इच्छां बन्दरगाह (=जहाज दिकीगु थाय्) स्वया वना च्वना ॥१॥

अन जि स्वयं प्रत्येक बोधि-ज्ञान हस्तगत याना विज्याम्ह, क्तेश मारादि सुं गथिंजापिं मारतयेसं नं त्याके मफुम्ह प्रत्येक बुद्धयात निभालं याना दागा दागां काना च्वंगु काचूगु फिसलय् थाकुक् पलाङ्गिना चुलिंचु लँय् विज्याना च्वंगु खना ॥२॥

वस्पोलयात चुलिंचु लँय् खना जि थ्व खँ विचाः याना-“पुण्य चाहना याइम्ह व्यक्तिया नितिं थ्व (पुण्य) क्षेत्र न्योने खने दयेक वया च्वन” ॥३॥

यदि कृषकं आपाः उब्जनी जुइगु बुँ खना नं उकी पुसा मपिल धाःसा व उम्ह कृषक गथे धन धान्यया इच्छुक जुइ मखु ॥४॥

अथे हे पुण्यया चाहना दुम्ह जिं अत्युत्तमगु बुं खना नं यदि उकी पूजा सत्कार मयात धाःसा जि पुण्यया इच्छुक जुइ मखु ॥५॥

मुद्राधिकारी जुया ल्हातय् छाप (=टक) घाना जुइम्ह अमात्यं जुजुया हुकुम माने मयासे दरवारय् दुनेच्चंपिं व दरवारं पिनेयापिं कर्मचारी शैन्य सिपाहिंतयेत धन धान्य वितरण याना मबिल धाःसा गथे व मुद्राधिकारी रूपय् प्राप्त जुया च्वंगु वैभवं परिहीन जुइका च्वने मालीगु खः ॥६॥

अथे हे पुण्य चाहना दुम्ह जिं विपुल फल दायक दानिणेय्य पुद्गलयात खना नं यदि वस्पोलयात दान मबिल धाःसा जि पुण्यं परिहीन जुइका च्वने माली ॥७॥

थथे जिं बिचाः याना लाकां तोता वस्पोलया तुती वन्दना याना कुसा व लाकां दान बिया ॥८॥

खः ला जि वस्पोल स्वया नं सच्छिदुगं सुकुमार व सुखे ब्वलंम्ह खः, अथे नं दान (पारमी) पूर्णं थाये नित्तं वस्पोलयात जिं थथे दान बिया ॥९॥

३- कुरुराज चर्या

अले हानं गुबले जि (कुरु राष्ट्राया) इन्द्रप्रस्थ नांगु उत्तमगु नगरय् मिगू कुशल कर्मपथं युक्तम्ह धनञ्जय धइम्ह जुजु जुया च्वना ॥१॥

उवते कलिंग राष्ट्रया (च्याम्ह) ब्राम्हणपिं जिथाय् वया
जिके श्रीशोभां युक्त जुया लक्षण सम्पन्नम्ह मंगल किसि
फवन ॥२॥

“जिमिगुं कलिंग राष्ट्रय् वा मवल, दुर्भित्त व महा
अकाल भय उत्पन्न जुल; (व उगु दुर्भित्त व अकाल भय शान्त
याये नितिं) अञ्जन नां जुया च्वंम्ह नीलवर्णम्ह श्रेष्ठ किसि
जिमित विया विज्याहुँ ” ॥३॥

फवं वःपिं थ्यंक वइवले बी मखु धायेगु जिगु नितिं
उचित मजू, (सर्वज्ञ ज्ञानया नितिं सकल याचकपिन्त निर्दो-
षगु इच्छित पदार्थ त्याग याना दानपारमी पुरे याये धइगु
गुगु) जिगु व्रत खः, व टुटय् थ मजुइमाः, (उकिं) जिं थ्व
महानम्ह मंगल किसि दान बी” ॥४॥

किसियागु स्वँ व रत्नमय कलस ज्वना ल्हातय् लः
धाः हाय्का ब्राम्हणपिन्त किसि दान विया ॥५॥

उम्ह किसि दान बीवं अमात्यपिसं जितः थथे धाल-
‘महाराज, छाय् छःपिसं थःत योग्यम्ह मंगल किसि फवंवः-
पिन्त विया विज्याना ?’ ॥६॥

श्रीशोभां युक्तम्ह, मंगल गुणं सम्पन्नम्ह, संग्रामस उत्तम
विजयी जुया च्वंम्ह किसि दान विया (उम्ह किसि मदयेका)
छःपिनि राज्यं छु याइ ? ॥७॥

(किसिया ला छु खँ) जिं थव सारा राज्य तक नं दान बी, उलि जरु मखु थःगु शरीर सम्म नं; जित सर्वज्ञता हे प्रिय जू, उके जिं किसि दान बिया ॥८॥

४- महासुदर्शन चर्या

गुगु बखतयू जि कुशावती नां जुवा च्वंगु नगरयू शैत्यबल व कायबलं सम्पन्नम्ह महाराक्तिशाली महासुदर्शन नांम्ह चक्रवर्ती जुजु जुया च्वनागु खः ॥१॥

अबले जिं अन न्हिं स्वको थायू थासयू न्यंकभनं घोषणा याका-“सुयात छु यः ? सुयात छु माः ? सुवां छु कामना याना च्वन ? सुयात छु गुजागु धन सम्पत्ति बी माःगु दु ?” ॥२॥

सु पित्याःम्ह दु ? सु प्याःम्ह दु ? सुयात माला व विलेपन इच्छा दु ? वस्त्रहीनपिं सु गुम्हसिनं नाना रंगया वस्त्रं पुनी ? ॥३॥

सु गुम्ह लैं जुवाःयात लैयू (वा फयू तिभाः रत्ना याये नितिं) कुसाया आवश्यक दु ? सुयात नाम्गु बालागु लाकां (थःगु तुति व मिखा रत्ना याये नितिं) माला च्वं च्वंगु दु ? थये धका सुथयू (न्हिनयू) बहनी थायू थासयू न्यंकभनं घोषणा याके बिया ॥४॥

पवं वःपिन्त धन बीत धका गुगु दानया प्रबन्ध याका
 तयागु खः, व खालि मिथाय् सच्छिथाय् जक मखु, प्रत्युत
 सलंसः थासय् नं व्यवस्था याका तयागु खः ॥५॥

चा हे न्हिनय् थःजु, चा हे चान्हय् गबले याचकत
 वल अबले इमिसं थःत छु छु इच्छा जूगु खः, व उगु
 इच्छित वस्तुत फुकं लहाती जायेका हे जक इपिं वनीगु जुया
 च्वन ॥६॥

थुगु प्रकारं जि जन्मकाछिं महादान बिया, जित मयः-
 गुलिं उपिं धन जिं दान बिया च्वनागु मखु; न जि (याउँक
 अःपुसे च्वंगु जीवन हनीम्ह श्रमणथे) धन संग्रह मयाइम्ह
 हे खः ॥७॥

गथे रोगं पीडित जुया च्वंम्ह व्यक्ति रोगं मुक्त जुइया
 नितिं वैद्ययात धनं वृत्र याना रोगं मुक्त जुइगु खः ॥८॥

अथे हे जिं नं (पीडित सकल लोकयात क्लेश रूपी
 रोग व संसार दुःख रूपी रोगं मुक्त यायेगु इच्छा जुया
 व मुक्त यायेगु उपाय थ्व हे दानपारमी खः धका) सीका
 दान वस्तु व प्रतिग्राहकपनिगु मनोभावनाय् छुं हे ल्यं
 पुल्यं मदयेक पुरे याना बीया नितिं, अले जिगु थःगु (“जिगु
 दानपारमी ला पूर्ण मजूनि खनि” धइगु) अपूर्ण मनयात
 पुरे याये नितिं उगु महादान याचकपिन्त बियागु खः ।
 जि उगु दान धर्मय् व दानया फलय् अनपेक्षित व अप्रत्यासितम्ह
 खः । भात्र सम्बोधि प्राप्ती हेतु जिं थ्व दान बियागु खः ॥९॥

५- महागोविन्द चर्या

अले हानं गुबले जि न्हेम्ह जुजुपिनि (सम्पूर्णा कृत्वया अनुशासक, इपिं न्हेम्ह जुजुपिसं व जम्बुद्वीपया सकल क्षत्रिय जुजुपिसं चतुप्रत्यय पूजा द्वारा सत्कार सन्मान पूर्वक) पूजितम्ह पुरोहित महागोविन्द नाम्ह ब्राम्हण जुया च्वना ॥१॥

अबले (न्हेम्ह जुजुपिनि) न्हेगू राज्यय् गुलि जिगु आमदानि दुगु खः, उकिं जिं दुने व पिनेया शत्रुतयेसं रोके याये मफुगु (सागरया लः थे' न्हाको कासां मफुइगु) सागर समानगु महादान बिया ॥२॥

न जित धन धान्य मयःगु खः, हानं न जिके धन संप्रह धइगु मदुगु खः, जित सर्वज्ञता प्रिय जू, उकिं जिं श्रेष्ठ इप्सित धन दान बियाः ॥३॥

६- निमिराज चर्या

अले हानं गुबले जि (विदेहपिनि) उत्तम नगर मिथि-
लाय् (थः कत उभयपक्षीय) पुण्यया इच्छुक विद्वानम्ह निमि
नाम्ह (दान शीलादि गुण विशेषं व महान राजानुभावं सम्प-
नम्ह) महाराज जुया च्वना ॥१॥

अबले जिं प्यंगू दिशाय् प्यदुवा लुखां युक्तगु प्यंगू
शाला दयेके बिया अन पशु पंक्ति मनुष्यादिपिन्त दान
बिया ॥२॥

(चौम शुद्धमादि नाना प्रकारया) न्यरेगु पुनेगु वम्त्र;
 (खाटा पल्लंकादि अनेक प्रकारया) घनेगु च्वनेगु सयनासन,
 (अले सकल प्राणिपिन्त थः थः रुचि अनुसारगु उत्तम रस
 सम्पन्नगु) नयेगु त्वनेगु अन्न पान भोजन (शुरू यासें निसें
 आयु पर्यवसान थ्यंक) अविच्छिन्न रूपं दुटय् मजुइक महा-
 दान विया ॥३॥

गथे धन उपलब्धिया नितिं बेला बखतय् सेवा चाकरी
 रूपय् सत्तिक च्वं वनीह्व सेवकं थः मालिकयात काय् वाक
 व चित्तं प्रसन्न यायेगु (उपाय) जक माला च्वनी ॥४॥

अथे हे जिं (बोधिसत्त्व जुया देव सहित लोकया स्वामी
 जुया च्वंगु अनुत्तर बुद्धत्व प्राप्त यायेगु इच्छां उकियात प्रसन्न
 याये नितिं) जन्म जन्म पत्तिकं उत्पन्न जूजूथाय् (दान-पारमी
 पुरय् यायेगु रूपय्) दान द्वारा सकल सत्त्वपिन्त तृप्त याना
 (बोधि धइगु आर्य मार्ग ज्ञान उत्पन्न जुइगु जुया) बोधिज
 नां जुया च्वंगु सर्वज्ञ ज्ञानयात उपाय अनुसारं माले । उगु
 सम्यक् सम्बोधियात (जीवित परित्यागादि न्हागु याना नं)
 जिं इच्छा याना ॥५॥

७- चन्द्रकुमार चर्या

अले हानं गबले जि पुष्पवती नगरय् चन्द्रकुमार नांह्व
 एकराज धइह्व काशीराजया काय् जुया च्वना ॥१॥

अवले जि (खण्डहालं घाःगु यज्ञ विधि विधान अनु-
सारं) स्वके माःभुलिं मुक्त जुया, (राज्याभिषेक वी नितिं
उत्साहित जुयाच्चपिं महाजनपिं लिसे) यज्ञकुण्ड पिहाँ वया ।
("लोकजनपिं लिसे व्हना च्वनेगु धइगु विघ्न बाधां जाःगु
खः" धका) संवेग प्राप्त याना (खुगू दानशास्त्रात् दयेके
बिया) महादान बिया ॥२॥

दाक्षिण्येय्य पुद्गलपिन्त दान सामाग्री परित्याग याये
मखनिबले गबले जिं न्याचा खुचा तक न नं मनया, त्वं नं
मत्वना, न भोजन हे सेवन याना ॥३॥

गथे व्यापारी धइहसिनं (भतिचा भावं आपालं सामान
न्याना) सामान छथाय् मुंका गन गुगु अवस्थाय् आपा लाभ
जुइगु खः, अन उगु अवस्थाय् सामान ज्वना मी यंकी (अले
बयात एक लाभ जुइ) ॥४॥

अथे हे थःमं नयेगु वस्तु तकं थःमं मनसे मेपिन्त
बीगुली महत्फल दु (सलंसः दुगं अप्वः जुइ), उकिं थःमं
मनसे हे नं मेपिन्त बीमाः, बीमाः ॥५॥

दानया महत्फल व सम्यक्-सम्बोधिया प्रत्यय जुइगु भाव
सीका चाहे तःधंगु जन्मय् थःजु चाहे चीधंगु जन्मय् दान
(बी माःगु) बिया हे च्वना । सम्बोधि प्राप्तीया नितिं दान-
पारमी पुरय् थायेत भ्यः मति हे लिमचिला ।

८- शिविराज चर्या

गवते जि अरिष्ट नां जुया च्वंगु नगरय् (गोत्र कथं)
शिवि नांइ चत्रिय (जुजु) जुया च्वनागु खः, अबले श्रेष्ठ
प्रासदय् फेजुना जिं थये विचाः याना ॥१॥

गुलि तक साधारण मनूयेसं बीगु (अन्न पानादि) दान
खः, व जिं मवियागु मदये धुंकल । सुं गुह्यसिनं (आः जिके)
निगु मिखा हे पवं वल धाःसा नं भ्याः मति हे कम्पित
मजूसे (व नं) जिं बी ॥२॥

देवतापिनि स्वामी शक्रं (=इन्द्रं) जिगु संकल्प सीका
देव परिषदय् च्वना थये खँ लहात ॥३॥

‘महा प्रतापी शिविराजं श्रेष्ठ प्रासादय् च्वना थम्हं बी
धुंगु विविध प्रकारया बाहिरिक दानयात विचार यायां बाहि-
रिक वस्तुथे हे आध्यात्मिक वस्तुयात नं बी मफइ धइगु
मखन ।’ (मतलब “मिखा तकं लिकया दान याये” धका चिन्तन
याना च्वन) ॥४॥

थ्व आध्यात्मिक वस्तु तकं बी मफइ धका मखंगु सत्य
खः ला असत्य, जिं (आ) परीक्षा याना स्वये, पलख डिपिं
पिया च्वं, अबले तक जिं वइगु मन सीके ॥५॥

थर थर खाम्ह तुयूगु सँ व हय्हय् कुंगु शरीर दुम्ह
प्ररातुरम्ह व कांम्हथे जुया (शक्र) जुजुयाथाय् वल ॥६॥

अले वं जःगु खःगु निपा ल्हा नं ल्हना छयनय्
दिका बिनित्त याना थ्व खँ धाल ॥७॥

धार्मिकद्व राष्ट्रवर्धक महाराज, छःपिं दान बीगुली
न्याइप्र ताःह्व धइगु कीर्ति देव व मनुष्य लोके फैले जुया
च्वंगु दु; (उ.किं) जिं नं छःपिंके पवं वया ॥८॥

जिगु मिखा निगलं स्यने धुंकल । आः जि अन्धा
जुल । छगः मिखा जित्त बिया बिज्याहुँ; छगः मिखालं
छःपिसं थःगु ज्या चते याना बिज्याहुँ ’ ॥९॥

जिं उह्व (ब्राह्मण भेषधारी) शक्रयागु (व उगु) वचन
न्यना हर्षोत्फुल्लद्व व (‘थ्व ब्राह्मणं जिगु चित्त स्यूगुथे’ याना
मिखा पवना च्वं च्वन, थुलिमछि समय तक थथे बिचाः
मयासे जि प्रमादय् लाना च्वं च्वना” धका) संविग्न मन
दुह्व जुइका प्रीति प्रमुदितम्ह जुया थ्व खँ जिं धया ॥१०॥

आः नकतिनि जक जिं थ्व बिचाः याना प्रासादं थन
कहाँ वया, छ (थन) जिगु चित्तया खँ सीका मिखा पवनेत
वया च्वन ॥११॥

अहा ! जिगु (“मिखा दान बी” धइगु) मनोकामना
सिद्ध जुल ! अहा ! जिगु संकल्प (मनोरथ) पुरय् जुल ! थौं
जिं न्हापा बी मनंनिगु श्रेष्ठ दान याचकयात बी त्यल ॥१२॥

वा, वैद्यराज, जितः ग्वाहालि या । दूँ, विस्तार याये
मते; (“जिं जिमि जुजुया मिखा लिकया च्वना” धका त्राश
चाया) छं थःगु ह्व खाके मते । जिगु थ्व मिखा निगलं
लि या याचकयात दान या ॥१३॥

अनं लिपा जिगु आज्ञा प्राप्त याना उह्व आज्ञाकारीं
(वैद्यराजं) ताडया ग्वः लिकय् थें (जिगु मिखा) लिकया
याचकयात विलः ॥१४॥

मिखा दान बीत वैद्यं मिखा लिकया च्वंबले व मिखा
दान बी धुंका सर्वज्ञ ज्ञानया कारणं याना जिगु दान बी
धइगुः मनोभाव मेकथं मजू ॥१५॥

जितः जिगु निगः मिखा अप्रिय मजू, न जितः आत्मा
(=थः) हे अप्रिय जू; जितः सर्वज्ञता प्रिय जू, उकिं जिं
जिगु मिखा निगलं विया ॥१६॥

६- वैश्यन्तर चर्या

फुसति नांह्व क्षत्राणी गुह्व जिमि मां खः, व उम्ह
क्षत्राणी न्हापा (वैश्यन्तरया मां जुइ न्बो) इन्द्रया प्रियम्ह
महिषो जुया च्वं च्वन ॥१॥

वइगु आयु क्षय जुइनगु खंका देवेन्द्रं थथे धाल,
'भद्रे! जिं छन्त भिगू वर बी त्यना, गुगु छन्त इच्छा दु;
व फ्वं ॥२॥

थये धायेव उमह देवी (थः च्युत जुइन धईगु खं मसिया) देवेन्द्र शक्रयात थये धाल, 'जिगु छु अपराध दु? छाया जि छःपिनि अप्रियंमह जुइका च्वने माल ? बल्लागु फसं हाः नापं सिमा ल्ये थना पृथ्वी कथलीथे छाया जित थव न्हेमइबुमु असं च्कूत साका व्खयेगु मती तमा विज्याना ?' ॥३॥

थये न्यनेर्व उमह इन्द्रं वइल हानं थये धाल, 'छं अपराधजन्य छु उजोगु पाप याःगु महु, हानं न छ जि मयःमह खः, इंगु आयु थुलि हे जक खः, आः च्युत जुइगु समय वंइ च्वन, जिं विया च्वनागु मिगू उत्तमगु अप्र वर प्रहण या' ॥४-५॥

इन्द्रं ("छन्त जिं वइ नी" धका प्रविज्ञा बीगु रूपय्) व्खूगु वर दधेवं हर्षोत्कुल एव प्रमुदितमह जुया जित दुथ्याका उमह फुसतिं मिगू वर पवन ॥६॥

अनं च्युत जुया उमह फुसति राजकुलय उत्पन्न जुल, हानं जेतुत्तर नगरय् संजय नाप वया विवाह जुल ॥७॥

गबले जि थः थःमह मी फुसतिवा गर्भय् च्वं वया, अबली (दाने अध्यासयय) अनुभवं जिमि मां न्हेमवले दाने रतमह जुल ॥८॥

(व) निर्वनपिं, आतुरपिं, वृद्धपिं, याचकपिं, लज्जुवा, श्रमण-ब्रह्मिणापिं, धनहीनापिं व अपरिग्रही भन तपेत्त दान बीह जुया च्वन ॥९॥

मिला तक जित गर्भय् तये धुंका (देवी ब्वना संजय
महाराजं) नगर प्रदक्षिणा याना च्वंबले व्यापारीतयेगु लँ-
दथुइ फुसतीं जित जन्म बिल ॥१०॥

जिगु नां न मांया कुल परम्परां वगु खः, न बौया;
जि व्यापारीतयेगु लँया दथुइ जन्म जुल, उकिं जिगु नां
वैश्यन्तर जुल ॥११॥

गबले जि जन्म जुया केवल च्यादँ तिनि दुम्ह मचा
जुया च्वना, अबले प्रासादय् च्वना जिं दान बीगु विचाः
याना ॥१२॥

‘यदि सुनादं जिके फ्वं वल धाःसा जिं नुगःचु,
मिखा, ला, हि जक्र मखु (“थनिं निसें जि थ्वया च्यः
जुल” धका) घोषणा याना शरीर तकं दान बी” ॥१३॥

(गुगु लोभादि कारणं याना बोधिसत्त्व मखुपिसं
चन्नुआदि दान बी त्यनीबले इमि मनय् त्राश जुइका कम्पित
व संकोचं चिका च्वनीगु खः, उगु) कम्प जुइगु व संकोचं
चिका च्वनेगुलिं अलग जुया अविपरीतगु थःगु यथाभूत,
अतृप्तगु अथवा अकृत्रिमगु अध्यासययात जि विचाः यानाबले
पृथ्वी सिनेरु बवेतय् स्थित नन्दन वनादि वनमाला सहित कम्प
जुल ॥१४॥

जि बाछि छको अमाइ, पुन्ही व उपोसथ दिनय प्रत्यय
किसि ग्या दानशालाय् दान ब्यू वना च्वन गु खः ॥१५॥

(छन्दु पुन्हीया दिनय्) कर्लिंग राष्ट्र्यच्चपिं ब्राम्हणपिं
जिथाय् वया जिम्ह मंगल माने याना तयाम्ह हस्तिनाग
(किसि) पव वल ॥१६॥

‘जिमिगु कर्लिंग जनपदय् वा मवल, दुभिन्न व महा
अकाल भय उत्पन्न जुल; (व उगु दुभिन्न व अकाल भय शान्त
याये नितिं) सर्वश्वेत उत्तमम्ह श्रेष्ठ किसि जिमित बिया
बिज्याहु’ ॥१७॥

‘ब्राम्हणपिं, गुगु वस्तु (छिमिसं) जिके पवना च्वन,
उगु वस्तु (जिं) बी; (जि) कम्पित जुइ मस्तु, दुगु वस्तु जिं
सुचुके मस्तु; (छाय् धाःसा) दानय् जिगु मन न्याइपु ताः ॥१८॥

पवःवःपिं न्होने वयेका मबीगु जिगु नितिं योग्य मजू,
जिगु प्रतज्ञा भंग थः मजुइमाः, (उकें) जिं उत्तमम्ह किसि
दान बी’ ॥१९॥

किसिया स्वँ व रत्नमय कलस ज्वना ल्हाती लः धाः
हायेका ब्राम्हणपिन्त किसि दान बिया ॥२०॥

सर्वश्वेत किसि दान बियाबले उबले नं हानं पृथ्वी
सिनेरु पर्वतय् स्थित नन्दन वनादि वनमाला सहित कम्प
जुल ॥२१॥

उम्ह किसि दान बियागुलिं शिवि देशया राजकुमारपिं
व जनतापिं जि खना तंम्वयेका राजद्वारय् मुं वचा “वंक पर्वतय्
च्चं हुँ” धाधां थःपिनिगु देशं पितिना हल ॥२२॥

अमिसं पित्युंसां जि कम्पितम्ह संकोचं च्युम्ह मजुया ।
(अले जि इमिके) महादान बीगु छगू वर पवना ॥२३॥

शिबि देशवासीपिसं जित जि पवनागु छगू वर विल ।
(अले) जि नगरा छज्वः थाका नाय्खि च्वयेके बिया महा-
दान बिया ॥२४॥

थुकथं दान बियाबले एगु दानशालाय् भ्यानापृगु
घनघोरगु तुमूल ध्वनि गुञ्जय् जुया च्वन “थुम्ह वैश्यन्तर
महाराजयात दान ब्युगु कारणं शिवि देशवासीपिसं देशं
पितिना च्वं च्वन नं ध्वस्पोलं थुजोगु दान बिया हे च्वन ॥२५॥

किसि, सल्ल, दासी, दास, सा, द्वहँ, रथ व धन दान
बिया महादान याये धुंका तिनि जि देशं पिहाँ वना ॥२६॥

देशं पिहाँ वना लिफः स्वया देशया अवलोकन याना-
बले नं पृथ्वी सिनेरु पर्वतय् स्थित नन्दन वनादि वनमाला
सहित कम्प जुल ॥२७॥

प्यम्ह आज्ञन्य सिन्धव सल्लं युक्तगु रथ दान बी धुंका
प्यकालँय् दना (अमात्य सेवकादि सुं) पासा मदयेका याकचा
जुया महिदेवीयात थये धया—॥२८॥

‘महि, छं कृष्णायात व, भव चिकीधिकचाम्ह व याउँसे
च्वंम्ह खः, भवया दाजु जालि गुम्ह भयातुम्ह खः, वइत जि
बुइ’ ॥२९॥

पद्म व पुण्डरीक पलेस्वाँ समानम्ह कृणाजिनियात
महिं बुल, अले जि सुवर्ण बिम्ब (प्रतिमा) समानम्ह त्रिय
जालि (कुमार) यात बुया ॥३०॥

आभिजात्य कुलीन परिवारयापि सुकुमारपि जिपिं यम्ह
त्रिय थ्या कथागु लँ पार यायां वंक पर्वत पाखे
स्रया वना ॥३१॥

जिपिं ल्युल्यु वा जिमि चुलेचु वइच्चपिं सुं मनेत लँय
नाप लाइगु वखतय इमिके जिमिसं न्ये, 'वंक पर्वत गन
गुखे ?' ॥३२॥

इमिसं जिमित अन खना करुणां जाःगु वचनं थःगु
दु.ख प्रकट याना धाइगु - 'वंक पर्वत ला तःसकं तापा' ॥३३॥

जंगलय मचातयेसं फल सःगु सिमा खनेवं व फलया
निंति इमिसं ख्या क्यनीगु ॥३४॥

मचात खःगु खना तःमाःगु विशाल वृक्ष स्वयं मचा-
तयेसं फल न्हाये दयेक सत्तिक कच्चानापं कच्छु वया बीगु ॥३५॥

चिमिसं व्वँवँ दनीगु आश्चर्य अद्भुतगु थ्व दश्य खना
सर्वाङ्ग सुन्दरी महिं साधुकार बिले ॥३६॥

अहो ! लोकय थ्व आश्चर्य खः, अद्भूत व लोमहर्षक
थ्व दश्य खः; वैश्यन्तरया पुण्यानुभावं सिमात स्वयं हे
कच्छुत ! ॥३७॥

मचातये प्रति दया तथा यन्नपिसं लं पतिहाक याना विल,
(उकिं) पिहाँ वना खुनु हे (जिपिं) चेदि राष्ट्र भ्यंकः वना ॥३८॥

अब ते ख्वीद्वः जुजुपिं जिमि पाजुपिनि देश चेदी च्वं
च्वंगु ख. । इपिं फुकं ल्हा विन्ति याना ख्वख्वं जिभिथाय्
भ्यंकः वल ॥३९॥

अन चेदिया जुजुपिं व राजकुमारपिं लिसे कुशल वाता
खं ल्हाना अनं पिहाँ वना जिपिं वंक पर्वत स्वया वना ॥४०॥

देवेन्द्रं महान् ऋद्धिमान् विश्वकर्मायात सःता धाल-
“वैश्यन्तर च्वने लायकगु यइपुसे न्द्याइपूगु आश्रम (पर्णकुटी)
या निर्माण याः” ॥४१॥

महान् ऋद्धिमान् विश्वकर्मां शक्रया वचन शिरोपर याना
वैश्यन्तर च्वने लायकगु यइपुसे न्द्याइपूगु आश्रमया निर्माण
यात ॥४२॥

निराकुल व अल्प शब्दगु निरव वनय् प्रवेश याना
जिपिं प्यम्हं अन पवतया दथुइ वास याना ॥४३॥

उगु समयय् जि, मदि देवी, जाली व कृष्णाजिनी
निम्ह परम्परय् शोकशल्य चीकु चीकु आश्रमय् वास याना
च्वना ॥४४॥

जिमिगु वासं शून्य मजूगु आश्रमय् च्वना जि मचातय्
हेर विचार याना । मदि फल हया जिपिं स्वम्हसित ललन
पोषण याना च्वन ॥४५॥

वनय् च्वं च्वनाञ्ज जिथाय् छम्ह पथिक थ्यंक्रः वल, अले हानं जाली व कृष्णाजिनी मचात निम्हं जिके फ्वन ॥४६॥

याचक थःथाय् वःगु खना जि तःसकं लय्ताया, अले जिं मचात निम्हं ज्वना ब्राह्मणयात लः ल्हाना ॥४७॥

गबले जिं थः मचात निम्हं जूजक ब्राह्मणया लहाती लः ल्हाना, अबले नं पृथ्वी सिनेरु पर्वतय् स्थित नन्दन वनादि वनमाला सहित कम्प जुल ॥४८॥

(मचात दान बी धुका कन्हे खुन्दु हे) हानं राक्रं ब्राह्मण रूप धारण याना (देवलोकं) कहाँ वया शीलवती पतिव्रता मदि देवी जिके फ्वन ॥४९॥

(“निश्चय नं थुगु परित्यागं दान पारमी मस्तकय् थ्यंका सम्यक् सम्बोधि प्राप्त याये” धका श्रद्धां उत्पन्न जूगु) संकल्प याना जिं मदिया लहा ज्वना ब्राह्मणं फया च्वंगु पाः लहाती लः जायेक थना प्रसन्न चित्तं वयात मदि दान बिया ॥५०॥

मदि जक दान बीवं आकाशय् देवतापिं प्रमुदित जुल, अबले नं पृथ्वी सिनेरु पर्वतय् स्थित नन्दन वनादि वनमाला सहित कम्प जुल ॥५१॥

जाली, म्हाय्मचा कृष्णाजिनी व पतिव्रता मदि देवी त्याग यानाबले बोधिया कारणं याना, जिं (सन्ताप कादेगु रूपय्) चिन्ता मयाना ॥५२॥

न जित मचात निम्हं मयःपिं खः, हानं न मदि देवी
हे जित अप्रिय जू, (केवल) जित सर्वज्ञता प्रिय जू, उकिं
जिं थः प्रियपिन्त दान विया ॥५३॥

अले हानं विशाल वनय् गुबले मां-अबुपिं नाप समा-
गम जुया, इपिं करणां जाःगु शब्दं विलाप यायां दुःख
सुखया खँ ल्हाना च्वंगु बवतय् (“थुमिसं शिवि देशवासी-
पिनिगु खँ न्यना धर्मय् स्थितम्ह जित देशं पितिना हल”
धका चित्त प्रकोप मयासे) जि निम्हं मां-अबुपिनि प्रति
धर्म गौरवं प्रेरितम्ह लज्ज्या व भयं सम्पन्नम्ह जुया इभिथाय्
न्द्योने वना, अबले नं पृथ्वी सिनेरु पर्वतय् स्थित नन्दन
वनादि वनमाला सहित कम्प जुल ॥५४-५५॥

अले हानं गबले जि थः सम्बन्धीपिं लिसे विशाल वनं
पिहाँ वया न्याइपूगु श्रेष्ठगु नगर जेतुत्तरय् दुहाँ वया, सप्त-
रत्न वर्षा जुल, महामेघ नं वृष्टि जुल, अबले नं पृथ्वी
सिनेरु पर्वतय् स्थित नन्दन वनादि वनमाला सहित कम्प
जुल ॥५६-५७॥

अचेतन थ्व पृथ्वी खः, सुख दुःख थ्वं छुं मस्यु,
अथे नं जिगु दानया बलं न्हेको तक थ्व कम्प जुल ॥५८॥

१०- शशपण्डित चर्या

(सारिपुत्र,) अले हानं गुबले जि (बोधि मालेगु रूपय्
चाहिला जुजुं) वनय् विचरण याना जुइम्ह, सितु घाँय्

सिमा व कारपातया हः ध्वदुगु वाउंचा अते सिमां कुतुं
वःगु फल नइम्ह व कतवित्त दुः १ बीगुतिं लिचुसुह खराचा
जुया . जन्म कया ॥१॥

उवते माकः, धवै, लःभौ व मि छगू प्रदेशय् चवना
दुथय् व वहनी नं नाप लाना खा स्वयेगु याना च्वं च्वना ॥२॥

जिं मि मभि कर्मय् इमित अनुशासन याना च्वना,
“प्राणि हिंसादि म्किता प्रकारया पापयात त्याग या, दान
शीलादि म्कीगू कुशल कर्मय् (थःगु काय, वचन व मनयात
न्यब्बाका कल्याण आचरणय्) लगे जू” ॥३॥

उपोसथया दिनय् पूरं चन्द्र खना जिं इमित थया
‘थौ उपोसथया दिं खः’ ॥४॥

“दानिगेय्यपिन्त (थःगु गच्छे अनुस्मरं) दान कीत्त दान
वस्तु जोडे या, उलि जक मखु दानिगेय्यपिन्त दान बी धुंका
उपोसथ (= व्रत) नं धारण या ॥५॥

इमिसं जिगु खँय् स्वीकृति बिया यथाशक्ति यथाबलं
दान बीगु दानवस्तु जोडे याना दानिगेय्य (दक्षिणा बी योग्यपिं)
माः जुल ॥६॥

जि फेतुना दान बी योग्यम्ह दानिगेय्ययात बी योग्यगु
दान वस्तु विचाः यान्ता, ‘यदि जित दानिगेय्य प्राप्त जुल
धाःसा गुन्नागु दान वस्तु दान बी माली ?’ ॥७॥

न जिके हामो दु, न मू, माय्, जाकि व ध्यो दु ।
जि थःगु जीविका घासं याना च्वना, घाय् जा जिं बी योग्य
मजू ॥८॥

यदि सुं दान्तिण्ये भिन्नाया नितिं जिथाय् वल
धाःसा जिं थःत हे थःमं त्याग याये, गुकिं (जिथाय् वइम्ह
व याचक) खालि ल्हातं वनी मखु ॥९॥

जिगु संकल्पयात सीका शक ब्राम्हण रूप धारण याना
जिगु दानया परीक्षा याये निति जि वासं च्वं च्वनागु
थासय् थ्यंकः वल ॥१०॥

व खना जि संतुष्ट जुया थ्व खँ धया, 'नसाया
लागी जिथाय् वया छं मिं यात' ॥११॥

थौं जि न्हापा बी मनंगु श्रेष्ठ दान छन्त बी, छ शील
गुणं युक्तह्म खः, मेपिन्त पीडा बीगु छन्त योग्य मजू ॥१२॥

(उकिं) वा, अने अनेगु सिँ हया मि च्याकी, जिं
थःत थःमं छं दयेकूगु मिद्रँया दथुइ दुहाँ वना मिं छुइ,
(अले) बुत धायेवं छं ग्रहण याये दइ ॥१३॥

ब्राह्मण भेषधारी शक 'ज्यू दे' धया लय् लय् तातां
अने अनेगु सिँ मुंके हया दुने राकय् जुया च्वंगु ह्यंवाःमिं
जाया च्वंगु जिगु म्ह न्द्यंगु विशाल चिता (द्यप) तुरन्त
दयेकल ॥१४॥

गुक्थं व मिद्धं तुरन्त दन्के जुइगु खः, उक्थं मि
 व्छयेकल । (जिगु चिमिसँ कापी कीचात दःसा इपिं थ
 मसिमाः धका थःगु शरीरयात) शरीरय् च्वंगु धू (थाथा
 यायेगु रूपय् स्वको तक) थाथा याना छखे पाखे (मि दन्के
 जुइगु प्रतीक्षाय्) च्वं वना ॥१५॥

गुबले महाकाष्ट पुञ्ज प्रज्वलित जुया दिनिनिनि मिन,
 उबले जि तिन्दुया वना मिद्धंया दथुइ (सम्पूर्णा शरीर त्याग
 याना) क्ख्वां वना ॥१६॥

गथे (तांन्वःगु अवस्थाय्) स्वाउँगु लखं उकी दुं
 वंम्हसिगु डाह व ग्लानीयात शान्त याना बीगु खः, आशवाद
 व प्रीति बीगु खः; अथे हे उगु समयय् च्याना च्वंगु मि
 क्ख्वां वनाम्ह जिगु सम्पूर्णा डाह व ग्लानी शीतल जजं थे
 हे शान्त याना बिल ॥१७-१८॥

(उगु समयय्) जिं पिनेयागु साल्गु छथंगु, दु यागु
 स्वातूगु छथंगु, ला, सँय्प्वाँय्, कं, नुगुचु व सम्पूर्णा शरीर
 तकं ब्राह्मणयात दान बिया ॥१९॥

निगमन

अकीर्ति ब्राह्मण, शंख, कुरु राज, धनञ्जय, राजा महा-
 सुदर्शन, महागोविन्द ब्राह्मण, निमि, चन्द्रकुमार, शिवि, वैश्यन्तर
 व शश पण्डित-उगु समयय् जि हे खः, गुह्यसिनं उगु उत्तम श्रेष्ठ
 त्याग यात ॥२०-२१॥

थुपिं दानया परिष्कार (ज्वलं) खः, थुपिं दानया
 पारमी खः, जिं फवःपिन्त थःगु जीवन परित्याग याना
 थुगु पारमी पूर्या याना ॥२२॥

भिन्नाया निति थःगु न्योने वःम्ह खना जिं थःत
 थःमं त्याग याना, दान बीगुली जिथे जाम्ह सुं मद्दु, ध्व
 खः जिगु दान-पारमी ॥२३॥

अकीर्ति वर्ग प्रथम
 दानपारमी निर्देश कचाल

Dhamma Digital

निगूगु परिच्छेद

२- शील पारमी

हस्तिनाग वर्ग

१-शीलवनाग चर्या (मातुपोषक चर्या)

गबले जि जंगलय् (अन्धाह्न जराजीर्णह्न) मां लहिम्ह
किसि जुया च्वनागु स्वः, अबले पृथ्वी शील गुणय् जि
समानह्न सुं मदु ॥१॥

वनय् विचरण याइम्ह (ब्याघ्रां) जित जंगलय् खना
जुजुयात विन्ति या वन, 'महाराज, छपिन्त योग्यह्न किसि
जंगलय् च्वना च्वन' ॥२॥

(वयात ज्वनेत व विस्युं वनीगु रोक्य् चायेत) न
छ्चाख्यलं धः हे म्हुइमाः । न (मा किसिया न्हाय्पं ल्युने
थःत सुचुका वां व्छये माःगु) आलक धइगु सोतिप्वाँय् हे
माः । न (अन दुने दुहाँ वनेगु बखतय् हानं गनं मेथाय
वने मज्युगु भुले याइगु) गाः हे माः । स्वँ ज्वने मात्रं हे
स्वरं थन वइ ॥३॥

वइगु थुगु खँ न्यना जुजु सन्तुष्ट मन दुम्ह जुया
 किसितयेत दमन याइम्ह, किसितयेत स्यने कने याये माःगु
 विद्याय् सुशिक्षितम्ह व किसि चीगु इत्यादि विधि विधानय्
 दक्षम्ह मागःयात व्छया बिल ॥४॥

व उम्ह किसि दमन याइम्ह मागः वना (स्वःवंबले)
 मांयात पालन याये नितिं पलेस्वाँया दँ व हाः ल्येथना
 च्वंम्ह किसियात पलेस्वाँ पुखुली खंकल ॥५॥

(वं) जिगु शील गुणयात सीका लक्षण विचार यात ।
 अले (हानं) वा बाबु, धाधां जिगु स्वँ ज्वन ॥६॥

उगु समयय् जिगु शरीरय् गुगु स्वाभाविक बल दुगु
 खः, (व) थौं कन्हेया द्वःछिह्न किसिया बलया ब्वति दु ॥७॥

जित ज्वनेत वःपिं इपिं मनूत जक मखु, गुगु राज्यं
 इपिं वःगु खः, व सम्पूर्णा राज्ययात नं चुंचुं थला नष्ट
 भ्रष्ट याना वीगु सामर्थ्यं जिके दुगु खः ॥८॥

अथेसां जिं शील रत्ना द्वारा शील पारमी पुरय् याये
 नितिं थःत सोतिप्वाँय् तथा थामय् ची यंकूसां तभि (शीलया
 प्रतिपत्ती जुया च्वंगु, इपिं मनूतयेत बँय बस्वायेगु इत्यादि
 विकार (=मैगु भाव), चित्तय् वयेके मबिया ॥९॥

“इमिसं जितः अन पाः व अंकुशं भवा भवां सुसां
 जिं थःगु शील खण्डित जुइगु भयं इमिगु उपरय् क्रोध
 याये मखु” ॥१०॥

२- भूरिदत्त चर्या

अले हानं गबले जि महान ऋद्धिमान भूरिदत्त (नांम्ह सर्प) जुया च्वना, अबले जि (नागाधिपति) विरुपाक्ष महा-
राज लिसे त्रयत्रिंश देवलोक वना ॥१॥

अन जिं धात्ये सुख ऐश्वर्य सम्पन्न जुयाच्चं पिं देव-
तापिं खना, (अले) उगु स्वर्ग्य वनेत उपासय शील व व्रत
समाधान याना ॥२॥

शरीर कृत्य सिधयेका थःगु शरीर यापन जुइगु कथं
जक नये त्वने याना प्यंगू अंगं युक्तगु अधिष्ठान याना
वाल्मिक (=कुर्मिचिया छैया) द्योने गोतुला च्वना ॥३॥

पिने च्वंगु सालूगु छथंगु, दुनेयागु ख्वातूगु छथंगु
ला, नसा व कय थुपि मध्यय गुम्हसित गुकिं गुगु ज्या
बी, उम्हसिनं उकिं उगु ज्या थका धका जिं परित्याग याना ॥४॥

थःत याःगु गुण उपकार म्हमस्युम्ह मित्रद्वेषी अकृतज्ञ
(नैषाद ब्राम्हणं) (हुंकन बंगल सिमाया लिक्क भुलाया द्योने
व खं ला नाग द्यना च्वंगु धका) कनेवं सपेरा ब्राह्मणं जितः
ज्वना धकी तथा थाय् थासय् प्याखं ल्हुइका जुल ॥५॥

सपेरां जितः धकी तःबले नं ल्हातं व्वव्व स्याबले नं
जिं शील खण्डित जुइगु भयं सपेरा प्रति क्रोध मयाना ॥६॥

जितः थःगु जीवन त्याग यायेगु धइगु घाँय् वां
 व्छयेगु ति हे याउँसे च्वँ, तर शीलयात अतिक्रमण यायेगु
 निगू लाव व चय्द्रः योजन खातूगु (श्व) पृथ्वी चा चा
 हुलिगुथे हे भयानुसे च्वंये जित. मती वं ॥७॥

सत्तंसः जन्म तक दुटय् मजुइक थःगु शील मध्यंकेया
 निति जि थःगु प्राण त्याग याना बी, तर प्यंगू द्वीपया
 अधिपति चक्रवर्ती राज्य मुखया निति तक नं जि थःमं
 समाधान याना तयागु शील खण्डित जुइके बी मखु ॥८॥

जि शील रत्ना द्वारा शील पारमी पूर्ण याये निति
 धकी तःसां (शीलया प्रतिपत्नी जुया च्वंगु) विकार चित्तय्
 वयेके बी मखु ॥९॥

३- चम्पेय्य नाग चर्या

अले हानं गुबले जि महान् ऋद्धिमान् (अंग व मगध
 राष्ट्रया दशुइ च्वंगु चम्पा खुशी जन्म जूमह जुया) चम्पेय्यक
 (नां दुह्न सर्पराज) जुया च्वना; अबले नं जि शील व व्रतं
 सम्पन्नह धार्मिक जुया च्वना ॥१॥

अबले भिगू कुशल कर्मपथय् धर्मया आचरण याना
 उपोसथ व्रत पालन याना च्वनाम्ह जितः सपेरां ज्वना यंका
 (वाराणसीया जुजु उग्रसेनया) राजद्वारय् म्हितका च्वन ॥२॥

उम्ह सपेरां वँचूगु म्हासुगु अथवा ह्याउँगु गुजोगु रंगयां कल्पना यात, वयागु चित्तया अनुगामी जुया वं कल्पना याःगु अनुसारं (दर्शकपिनि न्बोने उजोगु रंगं) जि प्रकट जुया क्यना ॥३॥

यदि जि वयागु प्रति क्रोध याःगु जूसा स्थलयात जल यायेगु जलयात स्थल, उलि जक मखु क्षणभरं हे खरानी याना बीगु ॥४॥

चित्तया वशय् च्वन धाःसा जि थःगु शीलं हीन जुइ, शीलं हीनम्ह जिगु उत्तमार्थ (गुगु ध्व जि दीपंकर दशबलया पादमूलं निसें प्रार्थना याना वह च्वनागु) (=बुद्ध भाव) व सिद्ध जुइ मखु ॥५॥

चा हे ध्व शरीर विनाश जुया थः वनेमाः, (फसं मँयात चिच्चा दंकी थे) थन हे चिच्चा दना थः वनेमाः, मँथे चिच्चादतले नं जि शीलयात स्यंके मखु ॥६॥

४- चूलबोधि चर्या

अले हानं गबले जि शीलगुणं सम्पन्नञ्च चूलबोधि जुया च्वना, (अबले) कामादि भव-संसारयात ग्यानापुसे च्वंगु भयथे खना; (निर्वाण, उकिया कारण शमथ विपश्यना, हानं उकिया नं कारण प्रब्रज्या धइगु) नैष्कर्म्यया निति छेँ बुँ तोता पिहाँ वया ॥१॥

गुम्ह जिमि सुवर्णा-वर्णा ब्राम्हणी दुगु खः, व नं
संसारय् आशक्ति मदुम्ह जुया नैष्कर्म्यया निति छेँ दुँ तोता
पिहाँ वल ॥२॥

(जिपिं निम्हं) आशक्ति रहित जुया, (दाजु-किजा
थःथितिपिनि प्रति दुगु तृणा रूपी) बन्धनयात त्वाथला (प्रत्र
जितपिनि दइगु) उपस्थापक कुल व (तपस्वी) गणया
आशक्तिं नं अलग जुया गां-गामय् चा ह्युह्यु वाराणसी थ्यंक
वना ॥३॥

अन (वाराणसीया आसपासय्) जिपिं निम्हं (बुद्धि-
मान्पिं) कुल व गणया संसर्ग रहितपिं जुया मनूतयेगु हुल
दंगां बचे जुया च्वंगु शान्त अल्पशब्दगु (काशीराजया)
राजोद्यानय् च्वं च्वना ॥४॥

जुजुं उद्यान दर्शन यावंवले ब्राम्हणीयात खन, अजे
जिथाय् वया न्यन, 'ध्व छं सु? सुया ध्व स्त्री खः?' ॥५॥

उम्ह जुजुं थथे न्यनेवं जिं ध्व वाक्य धया, 'ध्व जिमि
स्त्री मखु, (प्रत्युत) ध्व सहधर्मिणी (=छगू हे धर्म माने
याइरह) हानं छगू हे शासनय् च्वंम्ह खः ॥ ॥

वया प्रति तःसकं आशक्त जुया राजपुरुषमिसं ज्वंका
जवरदस्तीं सास्ति जुइक (जुजुं) अन्तपुरय् दुत यंकल ॥६॥

नापं प्रब्रन्ति जूम्ह छगू शासनय् च्वंम्ह लः थलः
 ज्वंका व्हंका तःम्ह जिम्ह स्त्रीयात साला यंकुबले (पुरुषमानं
 उत्तेजित जुया, ताकाल तक भुलांया दुने च्वं च्वंम्ह सर्प सुं
 छम्हसिनं भवा भवां सुइबले स्वीं स्वीं सः वयेका फण कया
 पिहाँ वइथे) जितः तं पिहाँ वल ॥८॥

तं पिहाँ वये साथं हे जिं शील व ब्रतयात लुमंका,
 अनं हे तं कयला व्छया (वयात) बदे जुइके मबिया ॥९॥

यदि सुनानं उम्ह ब्राम्हणीयात जःगु शस्त्रं हे त्यात्या
 यासां तभि बोधिया नितिं जिं शील स्यंके मखु ॥१०॥

न जित व ब्राम्हणी मयःम्ह खः, हानं न जि बल
 मदुम्ह हे खः, (तर) जितः (व ब्राम्हणी स्वया नं सच्छि
 दुगं द्वःछि दुगं) सर्वज्ञता प्रिय जू, उकिं जिं शीलयात पालन
 याये ॥११॥

५- महिषराज चर्या

अले हानं गबले जि विशाल वनय् चाचा हिला
 जुइम्ह, तःधिकसे च्वंम्ह, बलशाली, स्वये हे यानापुसे च्वंम्ह
 महाकाय जंगली म्ये जुया च्वना ॥१॥

(व उगु महावनय्) कछूगु ल्वहया पर्वतया क्य्,
 पर्वतया गुफाय्, सिमा क्य् पुखूया लिक्क गन गन जंगली
 म्येतये नितिं वासस्थान दु अन अन ॥२॥

विशाल जंगलय् विचरण यायां (छगू) बीलागु जि
 च्वने स्वःगु व छिगु सिमा कय्या ध्यान खना नसा च्वना
 न्हिनय् उगु थासय् बना च्वनेगु व घनेगु याना ॥३॥

अन छम्ह दुष्ट अशिष्ट (=अनार्य) व चंचलम्ह
 माकः वया जिगु बोहलय् छथलय् व मिखाफुंसी पिस व
 याइगु व मारा च्वना बीगु जुया च्वन ॥४॥

छन्दु जक मखु, निन्दु जक मखु, स्वन्दु प्यन्दु जक मखु,
 सदानं हे जित कष्ट बीगु, गुकिं जि हैरान जुया च्वना ॥५॥

जि हैरान जूगु खना (वृत्त) देवतां जित धाल, 'ध्व
 दुष्ट पापी माकःयात न्यकुलि च्वया तुतिया खोलं (न्दुया)
 स्थाना छ्' ॥६॥

अबले देवतां थये धार्येवं जि वयात धया, 'छाय् छं
 जितः साधु सत्पुरुषपिसं घृणा याना तःगु तःसकं ध्वमि
 नवःगु लासथे' जाःगु नाय् 'त्वःथे' जाःपिं अनार्य नीच
 व्यक्तिपिनि स्वभाव जुया च्वंगु अशिष्टगु अथौगु प्राणाति-
 पात प.पय् लगे जुइगु प्रेरणा बिया च्वना ?' ॥७॥

यदि जि वया उपरय् क्रोध यात धाःस्म जि व स्वया
 नं नीच जुइ, जिगु शील भ्रष्ट जुइ, हानं परिडतपिसं जिगु
 निन्दा याइ ॥८॥

पण्डितपिसं निन्दा याका म्बाना च्वनेगु स्वया परि-
शुद्ध जुया सिना वनेगु श्रेष्ठ जू, जिं थःगु जीवनया नितिं
मेपिन्त ला गबले कष्ट बी?" (थुजोगु ज्या जिं गबले
याये मखु) ॥६॥

श्वं मेपिन्त नं जिथे हे भाःपाः थथे याइ, वं हे
थ्वयात स्याना व्छइ, थुकथं जि मुक्त जुइ ॥१०॥

हीन, मध्यम व उत्तम धका भेद मयासे (इमिसं याःगु)
अपमानयात सह यायां (शीलादि गुण धर्म वृद्धि याना)
प्रज्ञावान व्यक्ति थुकथं मनं तुनागु (सर्वज्ञता ज्ञान) प्राप्त
याइ ॥११॥

६- रुरुमृगराज चर्या

अले हानं गुबले जि परमशीलं युक्तइ, समाहितगु चित्त
दुह, बांलाक पाः कया तःगु लुं समानइ रुरु नांइ मृगराज
जुया च्वना ॥१॥

(वहःथे तुइसे च्वंगु फि लया तःगु भूमिभारां, नाइसे
वाउँसे च्वंगु घासं त्वपुया च्वंगु वनस्थलं, नाना वर्ण विवि-
त्रगु शिलातलं, माणिकया पुचःथे जाःगु यचगु लः दुगु
जलाशयं सम्पन्न जुया न्हाइपुसे च्वं च्वंगु,) (पुष्प फल पल्लवं)
(चुलि हः) अलंकृतगु सिमा कच्चा दुगु, नाना प्रकारया
भंग पञ्चितयेगु कलरवं जाया च्वंगु, विविध प्रकारया सिमा

व लतां सुशोभितगु दुहाँ वकसित रति उत्पन्न याकीगु)
रमणीयगु, एकान्तगु मनूयेगु आवत जावतं रहितगु, (एकान्त-
वासीपिनि मनयात) लये तायेकीगु गंगाया सिथय् लाः
प्रदेशय् जि वास याना च्वं च्वना ॥२॥

उबले (साहु पुले मफूगुलिं) धनीपिनि पाखे पीडितम्ह
छम्ह मनू खुसीया च्वय् पाखे “म्वासा म्वात, सीसा सित,
धका (विचाः याना) गंगाय् कब्बां वन ॥३॥

व चानं न्हिनं गंगाय् चुइक यंकुयंकुं थःगु जीवनय्
प्रेम दनिगुलिं करुणा चाइपुसे च्वंक हाहां ख्वख्वं गंगाया
दथुं दथुं वना च्वन ॥४॥

करुणा चाइपुसे च्वंक ख्वया च्वंह व मनूयागु सः
ताया गंगाया सिथय् दना जि न्यना, ‘छ सु’ ? ॥५॥

उबले वं जिगु न्यसःया लिसः रूपय् थःमं याना
वयागु थःत जूगु खँ प्वंकल, ‘जि धनीपिनि पाखे ग्याना
त्राश चाया महानदी कब्बानाह्व खः’ ॥६॥

जि वयात करुणा तथा आत्म समर्पण याना खुंसे
च्वंगु चान्हय् (लखय्) कब्बाना वयात थकया ॥७॥

स्वस्थ जुइ धुंका जि वयात थ्व धया, ‘जिं छंके छगू
वर पवने, सुयातं जि (थन दु धका) कने मते ॥८॥

व' नगरय् वना धन प्राप्ती हेतुं न्यनेव' कना बिल,
(अले) जुजुयात व्वना जिथाय् वल ॥६॥

गुलि (जिं न्हापा वयात यानागु उपकारया ज्या खः)
फुक जुजुयात कना बिया, जिगु खँ न्यना जुजु' वयात वारणं
तातुन (वारणं कयेके त्यन) 'मित्रद्रोही अनार्ययात थन हे
स्याना बी' ॥१०॥

जिं व मित्रद्रोही पापीयात थःगु जीवन अर्पण याना
जुजुया ल्हातं सी मालीगुलिं बचे याना, "महाराज, थ्वयात
स्वाना च्वने थःब्यु, जि छपिनि ज्याय् लगे जुया बी ॥११॥

जिं थःगु शीलया रक्षा याना, थःगु जीवनया रक्षा
मयाना, बोधिया नितिं हे जि उगु समयय् शीलवान
जुया ॥१२॥

७- मातंग चर्या

अले हानं गुबले जि जटाधारी, सुपरिशुद्धगु शील
दुह, (उपचार व अर्पणा) समार्धि समाधिस्थ जुया ध्यान
समापत्ति लाभिम्ह (चन्द्रादि खुगू इन्द्रिययात दवे याना)
घोर तप याइम्ह मातंग नांम्ह उग्र तपस्वी जुया च्वना ॥१॥

(अबले जि व छम्ह मेह्ण ब्राह्मण जिपिं निम्हं गंगाया
सिथय् च्वं च्वना । जि च्वय पाखे च्वं च्वना, ब्राम्हण
कय पाखे ॥२॥

(जि दतिवन् याना वां षड्यागु चिपःगु दतिवन्
जटय् लाःगुलिं दतिवन् वःगु थाय् माले निंतिं) गंगाया
सिथं सिथं चा ह्युह्युं वम्ह व ब्राह्मणं च्वय् जिगु आश्रम
खन, अन वं जित व्व बिया छथो तज्याइगु सरा बिल ॥३॥

यदि जि (थःगु) शील रत्ता मयासे वइगु उपरय्
क्रोध यानागु जूसा जि स्वयेवं हे जिगु मनोभाव सीका
उगु क्षणय् हे जिगु प्रति प्रसन्नपिं देवतापिसं वयात) खरा-
नीथे याना बीगु ॥४॥

उगु समयय् क्रोधी व दुष्ट चिराम्ह व जातिमन्त
जटिलं जितः जिगु छथो तज्याइगु सरा व्युगु खः, तर व
वयात तुं लात, (अथेसां) जि वयात उपाय द्वारा वचे याना
बिया ॥५॥

जि थःगु शीलयात रत्ता याना, थःगु जीवनया रत्ता
मयाना, धात्थे बोधिया निंतिं हे उगु समयय् जि शीलवान
जुया ॥६॥

८- धर्मदेवपुत्र चर्या

अले हानं गुबले जि सारा लोकपिन्त अनुकम्पा तइम्ह
आपालं परिवार दुम्ह महान् ऋद्धिमान 'धर्म' बाम्ह महायत्न
जुया च्वना ॥१॥

(अबलै) जिं धार्मिक व धर्मवादी थः मित्र व परिवारपिं नापं जनतापिन्त मिग्गू कुशल कर्मपथय् स्थापित य यां प्राप्ते निगमय् चा चाहिला च्वना ॥२॥

पापी व कजूसीम्ह यच्च नं (अधार्मिक अधर्मवादी) थः मित्र व परिवारपिं मिग्गू अकुशल पाप धर्मया प्रदर्शन यायां ध्व पृथ्वी चा चा हिला च्वन ॥३॥

जिपिं निम्हं परस्परय् प्रतिपत्ती छम्ह मेम्हसिया तप्यंक विरोधी धर्मवादी व अधर्मवादी धुरां धुराय् धराय् ल्वाका छग्गू हे लंपुइ चुलंचु नाप लात ॥४॥

जिपिं पुण्यात्मा व पापी निम्हसिया भय जनकं ल्वापु पिहाँ वल । लँ चिला बीत महायुद्ध न्दोने च्वंवल ॥५॥

यदि जिं अधर्मीया उपरय् तं पिकया थःगु तपगुण स्यंकुग्गू जूसा वयात क्या परिवार सहित धू याना बीगु ॥६॥

तर जिं शील रत्ताया निंतिं थःगु मन शान्त याना थः परिवारपिं सहित लँ चिला पापीयात लँ तोता बिया ॥७॥

शुकथं चित्त शान्त याना लँ तोता बी मात्रं उगु हे क्षणय् पापी यत्तया निंतिं पृथ्वी थःगु प्वाः चायेका बिल ॥८॥

६- जयद्विस चर्या (अलीनशत्रु चर्या)

पञ्चाल राष्ट्र्य (जगवद्वीपया) सर्वोत्कृष्टगु कम्पिल
नगर्य शील गुणं युक्तम्ह जयद्विस नांम्ह जुजु दुगु खः ॥१॥

जि उम्ह जुजुया श्रुत सम्पन्नम्ह, शील दुम्ह, (महा-
पुरुषपिनिगु उत्तम) गुणं युक्तम्ह न्द्यावले (चतुप्रत्यय संग्रह
द्वारा) थः मनतयेत रत्ता याइम्ह अलीनसत्तु नांम्ह काय्
मचा जुया च्वना ॥२॥

जिमि अब् जयद्विस शिकार वना च्वंवले (मनुष्य
भक्ती यक्षिणी पुत्र) पोरिषादयाथाय् ला वन, वं जिमि अब-
यात च्वन, 'छ जिगु नसा खः, छ उखे थुखे सने मते' ॥३॥

उम्ह (मनुष्य भक्तक यक्षिनी पुत्र) पोरिषादयात खना
हानं वयागु खँ न्यना व भयभीत, त्रसित, कम्पित व स्तम्भित
(=थांथे' निश्चल) जुया वन ॥४॥

“शिकार याना हयाम्ह थ्व सृग क्या जितः हानं लिहाँ
वरेगु प्रतिज्ञा याका तोता व्यु' धका तोतके विया ब्राम्हणयात
धन बी धुंका अबुं जितः सःतके हल ॥५॥

पुत्र, (कल परम्पराया) राज्य सम्हाले या, थ्व नगरया
निंतिं प्रमादी जुइ मते, जि (मनुष्य भक्तक यक्षिनी पुत्र)
पोरिषादयाके हानं वयेगु निंतिं प्रतिज्ञा यान वयागु दु ॥६॥

जि (थः) मां-बौपिन्त प्रणाम याना थःत थःमं
निर्मित याना धनुष व खड्ग त्याग याना (मनुष्य भक्तक
यत्तिनी पुत्र) पेरिषादयाथाय वना ॥७॥

हथियार ल्हाती ज्वना थःगु न्होने जितः वःगु खनेवं
व ग्याये फु, जिगुपाखें त्राश बीगुलिं याना जिगु शील
स्यना वनी, मलीन जुइ ॥८॥

गथे जि थःगु शील खण्डित जुइगु भयं निशस्त्र जुया
वयाथाय वना, अथे हे शील खण्डित जुइ धइगु भय कया
वयात अप्रियगु वचन जिं मल्हाना; केवल मैत्रीचित दुम्ह व
हितवादीम्ह जुया जिं थ्व खँ ल्हाना ॥९॥

‘हे आजु, दन्के जुइक मि व्छयेकि, जि सिमां (उकी)
कब्बां वने; छं बु मबु समय सीका जितः न’ ॥१०॥

थुगु प्रकारं जिं शील व व्रतया कारणं थःगु जीव-
नया रक्षा मयासे (आत्म समर्पण याना) सदां प्राणी हत्या
याना जुइम्ह (यत्तिनी पुत्र) पेरिषादयात अबले प्रव्रजित याना
विया ॥११॥

१०—शंखपाल चर्या

अले हानं गुबले जि धंवा रूपी शस्त्र दुम्ह भयानक
विष धारण याना तयाम्ह म्ये निपु दुम्ह महान् ऋद्धिमान्
शंखपाल नांम्ह सर्पराज जुया च्वना ॥१॥

उबले जि महामार्गया प्यकालँय् गन अनेक प्रकारयापिं
मनूतयेगु भीड दया च्वनीगु ख., (अन) प्यंगू अंगया
अधिष्ठान याना बास याना च्वं च्वना ॥२॥

पिनेयागु सालूगु छथंगु, दुनेयागु खातूगु छथंगु,
ला, नसा व कँय् थुपिं मध्यय् गुम्हसित गुकिं प्रयोजन
दु, उम्हसिनं उगु उगु यंकी; जिं त्याग याना बी धुंगु दु ॥३॥

कडापिं, हारापिं, दया माया मदुपिं ब्याधाया काय्-
पिसं जितः खन, (अले) इपिं, कथि मुगः लहातं ज्वना जिथाय्
थ्यंकः वल ॥४॥

न्हासय्, न्हिप्यंनय् कँचय् शूलीं प्वाः खना विपः
दुब्धया खमुली तथा ब्याधाया काय्पिसं जितः यंकल ॥५॥

अन जि इच्छा जक यानागु जूसा, न्हासं सासः
पिकया सागर समुद्र, जंगल व पर्वत सहितगु पृथ्वी व्छयेका
व्छये फु ॥६॥

अथेसां शूलीं सुलं नं भालां तित्तुमतु तिलं नं जिं
ब्याधाया काय्पिनि प्रति क्रोध मयाना, थ्व जिगु शील-पारमी
खः ॥७॥

निगमन

हस्तिनाग, भूरिदत्त, चम्पेय्य (चूल) बोधि, महिष (राज)
रुरु सृग, मातंग, धर्म (देवपुत्र) व जयदिसया काय् (अलीन

सत्तु) थुपिं गुंगू चर्याति (विशेष रूपं शील-पारमी पूर्णं यायेगु रूपय् उत्पन्न जूपिं जुया शीलबल दुपिं खः, शील परमार्थं पारमीया सहायक तिनिगुलिं व आध्यात्मिक सन्तान-यात परिभावित यायेगु हिंसाबं अभिसंस्कृत तिनिगुलिं परिष्कार दुपिं नं खः; अले उत्कृष्टगु शील परमार्थं पारमी पूर्णं मज्जनिगुलिं प्रदेश (अपूर्णं स्थान) सहितपिं नं खः । (छाय धाःसा थुकी) जिं थःगु जीवने रत्ता याना शील पालन याना । (आत्म परित्याग थुकी मज्ज) ॥६॥

(तर) जिं शंखपाल जुयाबत्ते सम्पूर्ण अवस्थाय् जिगु जीवन फुकसित दान स्वरूपय् परित्याग याना । उकिं व जिगु परमार्थं पारमी रूपय् ध्यंगु उत्कृष्ट शील-पारमी खः ॥१०॥

शील-पारमी क्वाल
हस्तिनाग वर्ग द्वितीय

Dhamma.Digital

स्वंगुण परिच्छेद

३- नैष्कर्म्य पारमिता

युधञ्जय वर्ग

१- युधञ्जय चर्या

अले हानं गबले जि अपरिमित परिवार यश दुम्ह
(रम्य नगरय सर्वदत्त) जुजुया काय युधञ्जय धइम्ह जुया
चवना, (अबले) सूर्यया तेज खया सीतिया फुति तिकि नना
मदया वंगु खना (गथे थ्व सीत फुति निमालं खयेवं तिकि
नना मदया वंगु खः, अथे हे सत्त्व प्राणिपिनि जीवन नं
तुरक तुरन्त मदया वनीगु स्वभाव दु खनि धका अनित्यया
बिचाः यायेगु कथं जिके) संवेग उत्पन्न जुल ॥१॥

(छको उत्पन्न जूगु संवेगयात बारबार बदे यायेगु
रूपय) उकीयात हे प्रधान निमित्त याना जि संवेग बदे
याना, (अले) मां-अबुपिन्त प्रणाम याना प्रब्रजित जुइगु याचना
याना ॥२॥

निगम व राष्ट्र वासीपिं सहित सकल राजपुरुषपिसं
(“देव, छपिं प्रब्रजित जुया बिज्याये मते” धका) बन्ति

भाव याना च्वं च्वन, (व श्रे' मां-अबुपिसं धया च्वन,) 'बाब, थौं हे (श्व ग्राम निगम राजधानी द्वारा वृद्धि प्राप्तगु (सारगु वैभव सम्पत्ति व धन धान्यं परिपूर्णागु जुया) स्फीतगु महामहीयात सम्हाले या (श्वेत छत्र धारण याना राय चले या) ॥३॥

जुजु, महारानी सहितं निगम व राष्ट्रवासी समस्त जनतापिसं करुणा चाइपुसे च्वंक विलाप याना च्वंक च्वंकं उक्रियात वास्ता मतसे उकी प्यमपु'से हे परित्याग याना जि प्रत्र-जित जुया वना ॥४॥

सम्पूर्णा राजवैभव व समुद्रपर्यन्तगु पृथ्वीया राज्य, ज्ञाति परिजनपिं व यश त्याग याना बोधिया निति हे जि उक्रिया चिन्ता मयाना ॥५॥

माँ-अबुपिं जितः मयःपिं मखु, हानं न महायश हे अप्रिय जू, जित सर्वज्ञता प्रिय जू, उकिं जिं राज्य त्याग याना ॥६॥

२-सोमनस्स चर्या

अले हानं गबले जि (नगर मध्यय्) श्रेष्ठगु इन्द्रप्रस्थ नगरय् माँ-अबुपिनि ताकालं निते' ("काय् छम्ह दःसा गुलि ज्यू" धइगु) प्रार्थना द्वारा प्राप्तम्ह (इमि) यःम्ह सोमनस्स

धइगु नामं प्रख्यातम्ह म्निगू कुशल कर्मपथ शील व आचार-
शीलं सम्पन्नम्ह, (श्रद्धा, बहुश्रुतादि) गुणं युक्तम्ह, (उगु उगु
कर्तव्य साधन व उपाय कौशल्य धइगु) बांलागु प्रतिभां
पूर्णम्ह, (माँ-अबु आदि) कुल जेष्ठपिंत व (शीलादि गुणं)
श्रेष्ठपिन्त आदर गौरव तये सःम्ह, मभिं खना मछालिम्ह,
(दान, प्रियवचन, अर्थचर्या व समान आत्मियता धइगु प्यंगू
संग्रह वस्तुं सत्त्व प्राणीपिन्त) संग्रह यायेगुली दत्तह (कुरु-
राजया पुत्ररत्न जुया च्वना ॥१-२॥

(अबले) उह्व जुजुया विश्वासीह्व (थःके मदुगु गुण
नं दुथे' च्वंक क्यना जीविका हनेगु बानी दुह्व) ठग तपस्वी
दुगु खः, वं फलफूलया बगीचा व स्वाँ क्यबः दयेका (उकिं
प्राप्त जूगु धन मुंका) जीविका याना च्वन ॥३॥

जिं व ठग तपस्वीयात दुने जाकि मदुगु फुसुलुगु
वाट्टथे' दुने फुसुलुगु सिमाथे' व सार रहितगु केरा माथे'
च्वंम्ह धका खंका । (विचाः याना कि) ध्वइके सत्पुरुषपिनिगु
(ध्यानादि) धर्म मदु । ध्व श्रमणत्वया प्रदर्शन याइगु शील
मात्रं नं परिहीनम्ह खः, खालि जीवन-वृत्ति मात्रया लागी
त्याग याना तःगु लज्जा रूपी शुक्लगु धर्म दुम्ह (जुया
तपस्वी भेष धारण याना तःम्ह) खः ॥४-५॥

सीमानान्तरवासी जंगली मनूतयू पाखे' प्रत्यन्त देश
कुपित जुया वल, इमित दमन यायेत वने त्येका जितः
अबुजु' अनुशासन बिया बिज्यात ॥६॥

‘पुत्र, जिह्न मालिक उग्र-तपस्वी (परम शान्तगु इन्द्रिय
दुग्ध) जटाधारीया प्रति बेहोश जुइ मते, वयात इच्छा दुगु
घस्तत प्रदान याः। (छाय् धाःसा) व मीगु न्यागुं इच्छा-
यात नं पूर्ण याना बीह्न खः’ ॥७॥

(अबुयागु वचन उल्लंघन मयासे) जिं वयागु सेवाय्
वना श्व घया— ‘गृहपति, छु छन्त कुशल ला जू ? छंगु
निंति छुकिया आवश्यक दु ?’ ॥८॥

व अभिमानी ठगं व खँ न्यना तं पिकाल (अले धाल)—
जुजु जक लिथ्यनेवं आः थथे छन्त कित स्याके बी, मखुसां
दे जूसां पित्तिके बी ॥९॥

प्रत्यन्त प्रदेशया खलबल रोके याना (लिहौं वया)
जुजु ठग तपस्वीयात धाल— ‘भन्ते, छपिन्त छु कुशल ला
जू ? छपिन्त याये माःगु सन्मान ला याः ?’ ॥१०॥

पापी उह्न (जुजुयात) गथे याना कुमार नाश जुइगु
खः, अथे खँ कन । वइगु उगु खँ न्यना आज्ञा बिल— ॥११॥

(गन गुथाय् कुमारयात खन) अन हे छथो त्वाल्हाना
प्यकू थला छगू लंपु मेगु लंपुइ यंका प्रदर्शन या कि गुपिसं
जटाधारीया अपमान याइ इमिगु थ्व गति जुइ ॥१२॥

अले निर्दयी, चण्ड, रौद्र व करुणा हीनपिं (राजपुरुषपिसं)
जुजुया हुकुमं मांया मुले च्वं च्वनाम्ह जित (द्वहँतयेतथे
खिपतं चिना लुत्तु लुया श्मशान पाखे यंके त्यन ॥१३॥

जितः स्वत्ताक च्यूपिं इपिं मनूतयेत जिं थथे धया-
 'जिके जुजु लिसे सम्बन्धितगु राज कार्य दु, याकनं जितः
 जुजुया दर्शन बीकि ॥१४॥

इमिसं जितः पापीया संगत याना च्वंह पापीराज्या
 दर्शन बीकल । दर्शन याना (जिम्ह अबु जुया च्वंह) उम्ह
 जुजुयात खँ थुइका अले थःगु बशे कया ॥१५॥

वं अन जमा बिया महाराज्य स्मेतं जितः लः ल्हाना
 बिल । व जि (सम्मोह रूपी) अन्धकारयात तद्धयाना छे
 तोता प्रब्रजित जुया ॥१६॥

न जितः महाराज्य अप्रिय जू, हानं न कामभोग हे ;
 जितः सर्वज्ञता प्रिय जू, उकिं जिं राज्य त्याग याना ॥१७॥

३- अयोधर चर्या

अले हानं गबले जि काशी नरेशया काय जुया च्वना ।
 नयागु छे लहिना तःम्ह जुया जिगु नां अयोधर जुया
 च्वन ॥१॥

जि दुःखं जीवन प्राप्त याना, चिकीचाकूगु संकीर्णगु
 थासय जिगु पालन पोषण जुल । "पुत्र, थौ हे राष्ट्र तिगुम
 व जनता सहित सम्पूर्ण पृथ्वी सम्हाले या ।" जि जुजु-
 यात प्रणाम याना ल्हा बिन्ति याना थथे धया- ॥२-३॥

ध्व पृथ्वील्य गुलि तक हीन, मध्यम व उत्कृष्ट प्राणीपिं दु, इपिं सकले थःगु छेँ दाजु किजा बन्धुपिं नापं आरत्ता रहित जुया ब्वलना च्वन ॥४॥

परन्तु संसारय् चिकीचाकूगु थासय् संकीर्ण वातावरणय् गुगु जिगु पालन पोषण जुल, व जिगु मेपिं लिसे समान मजृगु अवस्था खः । जि चन्द्र सूर्यया प्रकाश मदुगु नयागु छेँ ब्वलन ॥५॥

नाना प्रकारया घृणितगु दुर्गन्ध व गन्दर्गी जाया च्वंगु मांया प्वाथं पिहाँ वया वयासिकं ग्यानापूगु दुःखयाथाय् संकीर्णगु नया छेँ बन्धनागारय्थेँ कुंका (जि) च्वने माल ॥६॥ यदि जि थुजोगु भयानक दुःखे लाना नं राज्यय् न्धाइपु ताया च्वनीम्ह जुल धाःसा पापी अथवा हीन पुरुषपिं मध्यय् नं श्रेष्ठम्ह वा दकले सकले हीनम्ह जुइ ॥७॥

जि गर्भवासं मुक्त मजृगु घृणितगु शरीरं विरक्तम्ह जुइ धुन, राज्य नं जितः माःगु मदु । जिं व उगु शान्तियात माले, गन महान शैत्य शक्ति ल्हाती दुम्ह मृत्यु राजं जितः मर्दान याये फइ मखु (दबे याये फइ मखु) ॥८॥

जि थथे विचार याना महाजन (समूह) यात ख्वयेका किसिं बन्धन चफुइथेँ चफुना जंगलय् प्रवेश याना ॥९॥

न जितः माँ-अबुपिं अप्रिय जू, हानं न महायश हे ; जित सर्वज्ञता प्रिय जू, उकिं जिं राज्य त्याग याना ॥१०॥

४-भीस चर्या

अले हानं गबले जि काशी जनपद निवासीपिनि श्रेष्ठ
नगर वारणसी न्हेह दाजु किजा व छह वेहेँ नाप श्वत्रिय
(=औदित्य) ब्राह्मण कुलय् उत्पन्न जुया च्वना ॥१॥

अबले जि इपिं मध्यय् जेष्ठह व पापयात तःसकं
घृणा याइगु शुक्ल फलदायी लजा धर्म युक्तह जुया च्वना ।
जि संसारयात भयया रूपय् खंका नैष्कर्म्यस रत जुया
च्वना ॥२॥

(जिमि) मन मिले जूपिं मां-अबुपिनि पाखेँ व्छया
हःपिं पासापिसं कामभोगं जित निमन्त्रण याना च्वन-
'गृहस्थाश्रमया भार कया छं कुलवंशया स्थापना या' ॥३॥

गृहस्थ धर्म सुख दायक जू धइगु इमिगु व वचन
नैष्कर्म्यय् अभिरतह जितः छाःगु न्हिँछि काना च्वंगु (हलया)
फालीथेँ जुया न्हायपं निपां मि छुया तःगुथेँ जुया च्वन ॥४॥

अले इमिसं जिगु अस्वीकृत प्रतिज्ञेप खँ न्यना जिगु
कामनाया विषयय् खँ न्यन-“सौम्य, यदि छं कामभोगया
सेवन याये मखुगु जूसा छुकिया कामना याना च्वं
च्वना ?” ॥५॥

जि इपिं (थःगु) भित्तुनिपिं हितैषीपिन्त थथे धया-
 “जि गृहस्थ जीवनया कामना मयाना, जि नैष्कर्म्यय् अभिर-
 तम्ह् जुया च्वना” ॥६॥

इमिसं जिगु खँ न्यना मां-अबुपिन्त धाल- (अथे
 जूसा) ‘भो, म्नीपिं सकले’ प्रव्रजित जू वने’ ॥७॥

जिमि माँ-अबुपिं निम्ह, केहेँ व न्हेम्ह दाजुकिजा-
 पिसं अपरिमित धन त्याग याना महावनय् प्रवेश याना ॥८॥

५-सोण परिडत चर्या

अले हानं गबले जि ब्रह्मवर्धन धइगु नगरय् महा-
 धनी सेठया श्रेष्ठ कुलय् उत्पन्न जुया ॥९॥

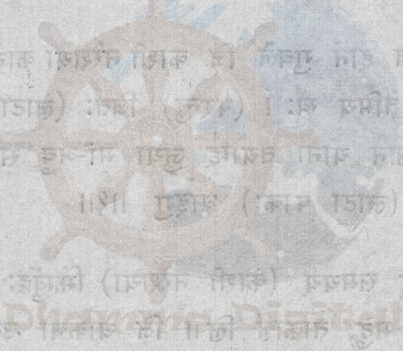
अबले नं प्रज्ञा-चलुं रहित जुया च्वंगु अविद्या अन्ध-
 कारं त्वपुया च्वंगु लोक खना तःसकं जःगु अंकुश दुगु कथिं
 वेगं प्रहार याके माःह्म आज्ञन्य हस्तिराजं संवेग प्राप्त याइथे
 जाति आदि संवेग-वस्तुया प्रत्यवेक्षणं जिगु चित्त कामादि
 भवं कयेकुना वन ॥१०॥

प्राणि-हिंसादि नाना प्रकारया पाप खना अबले जि
 थथे बिचाः याना, ‘गबले जि छेँ पिहाँ वना जंगलय् दुहाँ
 वनेगु जुइ ?’ ॥११॥

अबले नं जितः दाजु किजा थःथितिपिसं काम-भोगं
 निमन्त्रण यात । इमित नं जि (थःगु) रुचि कना (अले घया)-
 उगु काम-भोगं जितः निमन्त्रण याये मते' ॥४॥

गुम्ह नन्द परिडत नांइ जिमि चिधिकइ किजा दुगु
 खः, वं नं जिगु अनुकरण याना प्रब्रज्या ययेकल ॥५॥

जि, सोण व नन्द अले जिमि माँ-अवुपिं निम्हं अबले
 नं काम-भोग त्याग याना महावनयू प्रवेश याना ॥६॥

प्यंगूगु परिच्छेद

४-अधिष्ठान पारमिता

१-तेमिय चर्या

अले हानं गुबले जि काशी नरेशया काय् जुया च्वना,
जिगु नां तेमिय खः । (परन्तु) जितः (लाटा पाकःपिनिगु
व्रत अधिष्ठान याना तयाम्ह जुया मां-अबु सहित सकसिनं)
मूगपक्ख (लाटा पाकः) धाइगु ॥१॥

उगु समयय् (काशी नरेशया) म्फिखुद्धः स्त्रीपिनि छ्ह
हे सन्तान मदु, ताकालं लिपा जि याकचा उपन्न जुल ॥२॥

(ताकाल तकया प्रार्थना द्वारा) थाकुक्क प्राप्त जूह
जातिसम्पन्नह यःम्ह काय् जितः अबुजुं श्वेतछत्रं कुइका
लासाय् हे पालन पोषण याना तल ॥३॥

श्रेष्ठगु लासाय् यना च्वनाम्ह जि न्ह्यलं चायेका श्वेत-
छत्र खना । गुगु श्वेतछत्रं (राज्यं) जि (स्वंगूगु जन्म)
न्हाया नर्कय् वनागु खः ॥४॥

श्वेतछत्र खने साथ हे जिगु मनय् भयानक रूपं त्राश
उत्पन्न जुया वल, अले विचार याना, 'गथे याना जि थ्व
राज्य रूपी लक्षण रहितगु अलक्षिणगु थासं मुक्त जुइ
माली ?' ॥५॥

न्हापायागु छगू जन्मय् जिमि मां जुइ नंम्ह हितैषी
देवीं जि दुःखितगु खना स्वंगू खँय् जितः नियुक्त याना
बिल ॥६॥

“पाण्डित्य प्रकट याये मते; दुने व पिने फुक प्राणी-
पिति निर्ति मूर्ख धका सी दयेकी, दक्क जनतां (“पितिना
व्छ थ्व अलक्षिणायात” धका) अवहेलना याकी; थथे यायेवं
छंगु मतलब (सिद्ध) जू वनी” ॥७॥

वं अथे धायेवं जि वयात थ्व खँ धया, “मां देवी,
गुगु वचन छं धया च्वन, व जि माने यायेगु जुल;” “मां
देवी! छ जिगु भितुनीह्व खः; छ जिम्ह हितैषी खः” ॥८॥

जि वयागु खँ न्यने दया समुद्रय् स्थल प्राप्त जूगुथे
जुल, (अले) प्रसन्न व संविग्नमन जुया स्वंगू खँया अधिष्ठान
याना ॥९॥

जि पाकः खँय् व गति विहीनम्ह आपती जुया;
थ्व स्वता अंग अधिष्ठान याना जिं किंखुदँ वास याना ॥१०॥

अनं लिपा जिगु ल्हा, तुति, म्ये व न्हाय्पं बुबुस्याना
छुं कमी मखेना नं 'कालकृणी' (अलक्षिणा) धका निन्दा
यात ॥११॥

अनंलि जनपदवासी सेनापति व पुरोहितपिं सकसिया
छगू विचार (राय) जुया वांळ्ळयेकेगु निति अनुमोदन
यात ॥१२॥

जि उमिगु व उगु विचार न्यना प्रसन्न व संविग्ग-
मन जुया (विचाः याना)- 'गुकिया निति जि तप याना, व
जिगु मतलव पूर्ण जुइगु जुल' ॥१३॥

जित मो ल्हुइका गन्ध लेपन याका राज-वंस्त्रं पुंका
राजछत्रं अभिषेक विद्या नगर चाहीकल ॥१४॥

(मां चन्द्रा देवीयात प्राप्त वर कथं) न्हेन्दु तक (राज-
छत्र) धारण याका (च्यान्दु दुखुनु) निभा लुइवं जितः सारथि
रथ्यु तथा पित यंका वनय् थ्यंके यंकल ॥१५॥

अन रथ छखेलिका चिना तःम्ह सल पयना प्वगु
ल्हातं जितः पृथ्वी थुना व्ळयेत सारथि गाः म्हुया च्वन ॥१६॥

जिं अनेक प्रकारं ख्याचः ब्यूसा नं अधिष्ठितगु अधि-
ष्ठान व्रतयात बोधि (=परम ज्ञान) या निति कस्यंम ॥१७॥

न्यागूगु परिच्छेद

५- सत्य पारमिता

१- कपिराज चर्या

गुबले जि माकः जुया खुसी सिथे (छगू) पहाडया गुफाय् च्वना च्वना (उबले) जि सुंसुमार (=गोंजु) यां पाखे पीडित जुया वने च्वने मखना च्वन ॥१॥

गुगु थासय् दना जि धुखे वारि उखे पारी तिन्दुया जू वनेगु खः, अन (छम्ह) स्वये ग्यानापुम्ह (जित) त्याइम्ह शत्रु गोंजु च्वं च्वन ॥२॥

वं जितः धाल, 'वा'। जि धया, 'जि वया च्वना'। (अले) वयागु छथो लय् न्दुया (थिकः कया) मेगु किनाराय् वना च्वं वना ॥३॥

जिं वयात मखुगु खँ मल्हाना, जिं गथे धया अथे हे याना। सत्यय् जि समान सुं मदु; ध्व जिगु सत्य पारमी ख. ॥४॥

२-सत्य तपस्वी चर्या

अले हानं गुबले जि "सत्य" नांइ तपस्वी जुया च्वना,
अबले जि सत्यं लोकपिन्त पालन याना जनतापिन्त मिने
चले याना तथा ॥१॥

३-वट्टपोतक चर्या

अले हानं गुबले जि मगध राष्ट्र्य् (छथाय् जंगलय्)
बटाँइया कोखय् जन्म कया ख्यँचं पिहाँ जक वया तिनिअ
पपू वया मवनिम्ह क्यातुगु ला पाँय् जुया च्वनाम्ह बटाँइया
मचा जुया स्वलय् पडे जुया च्वं च्वना ॥१॥

मामं त्वाथं काना नसा हया जितः पालन पोषण
याना तल, वयागु हे स्पर्श जि ग्व ना च्वना, (जि तःसकं मचाचा
तिनिगुल्ले) जिके शारीरिक बल मदु ॥२॥

दँय्दसं भिभ्मकालय् गुँ मि नया जंगल च्याइगु,
(अबले जंगलया सिमा हः कच्चा व सिमा भष्म यायां मि
जिमिथाय् लिक्क हे वइगु ॥३॥

थथे हे (उबले नं) च्यार्र्र चिर्र्र्र द्वांग दिंग शब्द
वयेकु वयेकु क्रमशः उगु जंगल प्रदेश भष्म यायां मि जिथाय
थ्यंक बल ॥४॥

जिमि मां-अबुपिं मिया वेगया भयं श्याना त्राश चाया
जितः स्वलय् हे तोता थःपिन्त मुक्त याये निति (मि ह्यक्का
मवइगु थासय् विस्युं वन) ॥५॥

जिं तुति निपा व पपू निखे चकंका (आकाशय्
व्वयेगु कुतः याना) परन्तु जिके शारीरिक बल मदु, उकिं
जि वने थाय् मदुम्ह जुया अन जि अबले थथे विचार
याना ॥६॥

‘भयभीत त्रशित व थरथरं खाम्ह जि गुपिं लिना
ल्यु ल्यु व्वया वने माम्ह खः, उमिसं जित तोता वन, थौं
जि ह्युयाये माल !’ ॥७॥

संसारय् शील गुण, सत्य, पवित्रता व करणा धइगु
दु, उगु सत्य (वचनं) सर्वोत्तम सत्य-क्रिया याये ॥८॥

जिं धमे-बलया विचार याना, न्हापायापिं बुद्धपिं स्मरण
याना सत्यबलया लिधंसाय् सत्य-क्रिया याना ॥९॥

जिके पपू मदुगु मखु, तर थ्व आकाशय् व्वये योग्य
मजू, जिके तुति नं दु, तर वने लायक मजू; हानं जिमि
मां-अबुपिं, (गुपिसं जितः मेथाय् यंकीगु खः, इपिं नं सी
खना श्याना) पिहाँ वन; हे अग्नि, छ चिला हुँ’ ॥१०॥

जिं सत्य-क्रिया याये साथ हे तःसकं दिनि दिनि
व्वया च्वंगु मि लखय् थ्यंका शान्त जुइथे भिंखुगू करिष

(भूमि) तक चिला वन, (अथवा किंखुगू करिष तकया मि
अन हे शान्त जुया वन ।) सत्यय् जि समान (सु) महु,
ध्व जिगु सत्य पारमिता खः ॥११॥

४- मत्स्यराज चर्या

अले हानं गुबले जि तःधंगु पुखुली मत्स्यराज जुया
चवना, (अबले) तान्वःगुलिं पुखुली लः सुना वन ॥१॥

अले गिद्ध, बोह, इमा व बाजतयेसं अन लिक्क चवना
चानं न्हिनं न्या नया जुल ॥२॥

ज्ञाति बन्धुपिनि सरह पीडित जुइका चवनाम्ह जिं
अन विचाः याना, 'छु उपायं जिं ज्ञातिपिन्त दुःखं मुक्त
याये ?' ॥३॥

धार्मिक अर्थया विचाः याना सत्ययात लिधंसा रूपय्
खंका सत्यय् चवना जिं महाविनाशय् थ्यने त्यंपिं ज्ञातिपिन्त
बचे याना ॥४॥

सत्पुरुषपिनिगु धर्मया अनुस्मरण याना परमार्थ चिन्तना
याना जिं सत्य-क्रिया याना, गुगु संसारय् ध्रुव व शाश्वतगु
खः ॥५॥

'गुबले निसे' जिं थःगु स्मरण याना (थःत म्हसीका)
गुबले निसे' जि (कर्तव्याकर्तव्य थुइके) लायकम्ह जुया, अबले
निसे' चायेक चायेकं प्राणी छम्ह हे हिंसा यानागु जिं मस्यु,
थुगु सत्य-वचनं वृष्टि जुइमाः ॥६॥

हे मेघ, गर्जे जुया वृष्टि जू, कोया खानि नाश
या, कोतयेत शोकय् धुना ब्यू, न्यातयेत मरण शोकं मुक्त
या ॥ १० ॥

उत्तम सत्य-क्रिया याये साथ हे मेघ गर्जे जुया
थय्या कथ्यागु भूमी जायेक तत्त्वणय् हे वृष्टि जुया विल ॥११॥

थुगु प्रकारं उत्तम सत्य-क्रिया व उत्तम गुण दुक्त
उद्योगया सत्यया आनुभाव रूपी बलया लिधंसाय् जिं महा-
मेघ वृष्टि जुइका, सत्यय् जिथे जाम्ह (सुं) मदु, ध्व जिगु
सत्य-पारमी खः ॥१६॥

५-कृष्ण द्वैपायण चर्या

अले हानं गुबले जि कृष्ण द्वैपायण ऋषि जुया च्वना,
उबले जिं न्येदं मयाक मंमदयेक मंमदयेक ब्रह्मचर्य आचरण
याना जुया ॥११॥

सुं मनू नं जिं मंमदयेक ब्रह्मचर्य आचरण याना
च्वनागु खँ स्यूगु मखु, (छाये धाःसा) जिगु मनय् अनभिरति
उत्पन्न जुया च्वन धका जिं सुयातं मकना (अथवा जिं मंम-
दयेक ब्रह्मचर्य वास याना उद्विग्न जुइका च्वनागु जिगु
मनोभावया खँ सुयातं प्रकट जुइके मविद्या) ॥१२॥

जिमि गृहस्थी पासा व धर्मपासा मण्डव्य नांम्ह महा
ऋषि थःमं न्हापाया जन्मय् याना वःगु कर्मया कारणं शूली
आरोपित याका (गधेका) च्वने माल ॥३॥

जि वयात सेवा सुश्रुषा याना आरोग्य प्राप्ती याका
(वयाके) वचन कया थःगु आश्रमय् लिहाँ वया ॥४॥

जिमि मित्र ब्राह्मण (छम्ह) थःम स्त्री व पुत्र ब्वना
स्वम्ह जाना पाहाँया रूपय् जिथाय् वल ॥५॥

जिं थःगु आश्रमय् च्वना उपिं नाप कुशल वार्ता खँ
ल्हाना । मचां ध्वाना म्हिता च्वंगु भकुंग्वारा (वं तिन्ह्या
कुमिँचिया छेँ च्वं च्वंम्ह) गौमन सर्पया छयोँलय् ला वया
सर्प तंम्बयेकल ॥६॥

अले मचां भकुंग्वारा जू वं थासय् भकुंग्वारा मा-
वंबले गौमन सर्पया छयोँलय् ल्हातं धक्का बिल ॥७॥

व मचां थीवं विष वेगया आधारय् ब्वलना च्वंम्ह
सर्प तंचाया उबले हे तःसकं तमं (अथवा तमं चूर जुया)
मचायात न्याना बिल ॥८॥

सर्प न्याये साथ हे मचा विष वेगं वय् भाराक
कोदल, उकिं जि दुःखीत जुल (व मचाया ववया मां-अबु-
पिनि दुःव) मानो थःगु शरीरय् जूगुथे च्वंक जिगु करुणाय्
प्रवाहित जुल ॥९॥

जिं एपिं दुःखीत व शोक-शल्यं कयाच्चपिं (मां-
अदुपिन्त) आश्वासन विया न्हापां श्रेष्ठ, सत्य व उत्तम
सत्य-क्रिया याना ॥१०॥

जिं पुण्याभिलाषी जुया प्रसन्न चित्तं (केवल) छगू
सप्ताह जक ब्रह्मचर्य पालन याना, अनं लिपा गुगु थ्व
न्ययेदं मयाक ब्रह्मचर्य पालन याना च्वना, व ममदयेक
पालन याना च्वनागु जुल; थुगु सत्य वचन स्वस्ति जुइमाः,
विष शान्त जुइमाः, यज्ञदत्त म्वाना हे वयेमाः ॥११-१२॥

जिं सत्य-क्रिया याये साथ हे विषया वेगं (बेहीशी
जुया) खाना च्वंछ मचा होश दुह्व जुया दनां वल, मचा
निरोगी नं जुल । सत्यय् जि समान (सु) मदु, थ्व जिगु
सत्य-पारमी खः ॥१३॥

Dhamma.Digital

६- सुतसोम चर्या

अले हानं गुबले जि सुतसोम नांछ जुजु जुया च्वना,
उबले मनुष्य मांस भक्तक यत्तं (पोरिषादं) ज्वनेवं ब्राह्मण
(नापं याना तयागु) प्रतिज्ञा लुमना वल ॥१॥

सच्छिम्ह क्षत्रियपिन्त पाः ल्हातय् प्वाः खना माः हना
इमित गंका जितः यज्ञ साध्य यायेत (बलि बीत) यंकल ॥२॥

मनुष्य भक्तक यत्न पोरिषादं जिके न्यन, "छु छ जिगु
 ल्हातं छुटे जुइ न्हांला ? यदि छ हानं जिथाय् लिहाँ वयेगु
 खःसा जि छं धाःथे याना बी' ॥३॥

जि धाःथे सुथय् वयेगु जुल धका वचन बीया न्हाइ-
 पुगु नगरय् वना अबले जि राज्य लः ल्हाना बिया ॥४॥

न्हाषायापिं जिनपिसं सेवन याना विज्यागु सत्पुरुष
 धर्मया अनुस्मरण याना, ब्राम्हणयात धन बी धुंका मनुष्य
 भक्तक यत्न पोरिषादयाथाय् ध्यंकः वया ॥५॥

उग्ह पोरिषादयाथाय् वनेगु अवस्थाय् "वं जितः स्याइ
 वा मस्याइ" थुकी जितः छुं सन्देह महु (अथवा-जितः भव
 रौद्रकर्मी अवश्यं घात याइ), किन्तु सत्य-वचन पालन याना
 थःगु जीवन त्याग यायेत जि वयाथाय् ध्यंक वया; सत्यय् जि
 समान (सुं) महु, भव हे जिगु सत्य-पारमी खः ॥६॥

सत्य पारमी कचाल ।

खुगुगु परिच्छेद

६- मैत्री-पारमी

१- सुवर्ण साम चर्या

शक्र अभिनिर्मित वनय गुबले जि साम नांम्ह (कुमार तपस्वी) जुया च्वना, (उबले) जंगलय सिंह व धुँतयेत तकं मैत्री थःथाय कच्छुका ॥१॥

जि सिंह, धुँ, चितुवा, भालू, म्ये, पशद, मृग व फाः इत्यादिं चाहुइका वनय च्वं च्वना ॥२॥

न जि खना सुं ग्या, हानं न जि हे सुं खना ग्या, (ताकाल तक भाविता याना च्वनागु मैत्रीया आनुभावं) तिवः बीका उगु अवस्थाय जि जंगलय न्याइपुक वास याना च्वना ॥३॥

२-एकराज चर्या

अले हानं गुबले जि एकराज नांसं प्रसिद्ध जुया च्वना, (अबले सुपरिशुद्ध काय, वाक सम्बन्धी संवर व सुपरिशुद्ध मनोसमाचार धइगु) परम उत्तम (मिगू कर्मपथ) शीलयात (समाधान यायेगु व वीतिक्रमण मयायेगु रूपं) अविष्टान याना (स्वसःगू योजन विस्तृतगु काशी राष्ट्रया) विशाल भूमी अनुशासन याना च्वना (राज्य याना च्वना) ॥१॥

जिं सर्वांशतः (प्राणि हिंसादिं विरमण जुइगु आदि)
 किंगू कुशल कर्मपथया आचरण याना च्वना, (अले) प्यंगू
 संग्रह वस्तु द्वारा महाजन (समूह) यावु संग्रह नं याना
 तथा ॥२॥

थुकथं थुगु लोक व परलोकया प्रति अप्रमत्ता (होश
 दुम्ह) जुया च्वनाम्ह जिगु (वाराणसी) राज्यय दब्बसेन
 धइइ (कोशल राज) सशैन्य हमला आना जुजुया लिधंसाय
 म्वाइपिं (अमात्य, पारिसद्य, ब्राह्मण गृहपति आदि) निगम
 वासी मनतयेत, जिल्लाया शासन प्रबन्ध कत्ताइपिं सैनिक व
 सारा राष्ट्र फुक्यात हस्तगत याना लाका जित गालय थुना
 बिल ॥३-४॥

अमात्य मण्डल, समृद्ध-राज्य व जिगु अन्तपुर जवर-
 जस्ति लाका काःइ (दब्बसेनयात) जि थः यःइ कायथे
 खना । मत्री जि समान सुं महु, थ्व जिगु मत्री-पारमी
 खः ॥५॥

मत्री-पारमी कचाल

न्हैगूगु परिच्छेद

७- उपेक्षा पारमिता

३- महालोमहर्ष चर्या

जि श्मशानय् सीम्हसिगु कच्चय् छथोँ दिका द्यना च्वना । गामय् च्वपिं मचातयेसं जिथाय् वया (मं दुदुथे ख्या यायेगु, थुकलं बीगु, हा हा हु हु यायेगु आदि व न्हाय्पं प्वाल्य् कथिचात दुच्छयेगु आदि असह्य रूपं नाना प्रकारया) आपालं विकार रूप क्यनीगु जुया च्वन ॥१॥

गुलिं गुलिं मचात नाना प्रकारया आपालं गन्ध, माला, भोजन व उपहार ज्वना प्रसन्न व संविग्नमनं जिथाय् वइगु जुया च्वन ॥२॥

गुपिसं जितः दुःख उत्पन्न याइगु खः हानं गुपिसं सुख बीगु खः, इपिं फुकसिगुं प्रति जि समान दृष्टि दुम्ह जुया च्वं च्वना, जिके दया व क्रोध महु ॥३॥

सुख व दुःख, वथेँ यश व अपयश फुकेसनं जि ताल जुथेँ समान जुया च्वना, श्व जिगु उपेक्षा-पारमी खः ॥४॥

उपेक्षा-पारमी कचाल

युधञ्जय वर्ग तृतीय

निगमन

(जि) युधञ्जय, सोमनस्स, अयोधर व भीस, (महा-
कञ्चन) सोणनन्द, मूग पक्ख कपिराज सत्य दांम्ह (तपम्बी) ॥५॥

वट्टक, मत्तराज व कृष्णद्वैपायन ऋषि, सुतसोम हानं
साम अले एकराज नं जुया, वथे उपेक्षा पारमी (पुरे याःम्ह महा-
लोमहर्ष) नं जुया, थुकथं (सारिपुत्र, गथे आः जिं छन्त थ्व देशना
याना च्वना,) थुगु हे प्रकारं महान् (दान-पारमी आदि बोधिया
ज्वलं माला जुया च्वनाम्ह) महर्षि बोधिसत्व जिं (अबले) आचरण
पालन याना वयागु जुल ॥६॥

उदान

थुगु प्रकारं जन्मजन्मान्तरय् नानाविध दुःख व अनेकविध
सम्पत्तिया अनुभव याना जिं उत्तम सम्बोधि प्राप्त याना ॥७॥

बी योग्य दान विया, परिपूर्णा रूपं ल्यं पुल्यं मदयेक शील
पालन याना, नैष्कर्म्य पारमिताया (शीर्ष भागय्) थ्यंका जि
उत्तम सम्बोधि प्राप्त याना ॥८॥

परिडतपिंके न्यना, पवित्र उत्तम उद्योग याना, चान्ति
पारमिताया (परम कोटी) थ्यंका जिं उत्तम सम्बोधि प्राप्त
याना ॥९॥

दृढ अधिष्ठान याना, सत्यवचनया रत्ता याना मैत्री पार-
मिताया (पराकाष्ठाय्) थ्यंका जिं उत्तम सम्बोधि प्राप्त याना ॥१०॥

लाभ, अलाभ, यश अपयश व सम्मान अपमान फुकेसनं
समान जुया जिं उत्तम सम्बोधि प्राप्त याना ॥११॥

आलस्ययात भय रूपय् खंका, उद्योगयात जेम (भय रहित)
कथं खंका उद्योगी जू—थ्व बुद्धपिनि अनुशासन खः ॥१२॥

त्रिवादयात भय रूपय् व अविवादयात जेम (भय
रहित) कथं खंका प्रसन्न चित्तदुपिं व सामग्धिभाव (मिले चले
जुइगु स्वभाव) दुपिं जू — थ्व बुद्धपिनि अनुशासन खः ॥१३॥

प्रमादयात भय रूपय् व अप्रमादयात जेम (भय रहित)
कथं खंका आर्य अष्टांगिक मार्गया भावना या—थ्व बुद्धपिनि
अनुशासन खः ॥१४॥

थुकथं भगवानं थःगु पूर्व चर्यायात प्रकाशित् त्रासे 'बुद्ध
अपदान' (=बुद्ध चरित) नामक धर्मपर्याय (=उपदेश) कना
बिज्यागु जुल ।

चरिया पिटक ऋवचाल

अनुवादकया मेमेगु सफू

पिहाँ वये धुंकूगु :—

परित्राण अर्थ सहित	(नेपाली)
छछक्क सूत्र	(नेपाली)
खुद्क-पाठ मूल पाली सहित	(नेपाल भाषा)
चरिया-पिटक	(" ")

Dhamma Digital

पिहाँ वये मानिगु :—

मुत्तनिपात मूल पाली सहित (ने. भा.)
उदान (नेपाल भाषा)

थाम्ह :- “शाक्य प्रेस” ॐ बाहाल टोल, जोरगणेश, कान्तिपुर ।
फो०- १३,६०४ ।